

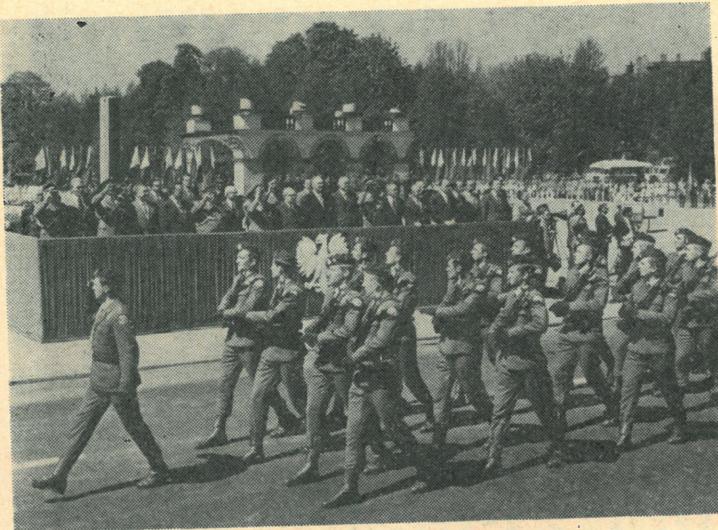
ZIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS JÚN • ČERVEN • Czerwiec • Číslo 6/1976 ROČNÍK 19 cena 1 zł

MLADÝM • MLADŠÍM • NAJMLADŠÍM

Na 31. výročie víťazstva nad hitlerovským fašizmom sa konala vo Varšave pred hrobom Neznámeho vojaka výmena česnej stráže za účasti čiat reprezentujúcich všetky útvary armády. K hrobu položili veniec: E. Gierek, St. Jabłoński a P. Jaroszewicz. Na snímke: pred čestnou tribúnou pochodujú vojaci v „červených baretkách“.

Snímka: CAF — Langa

SLÁVNOSTNÉ VYMENOVANIE LEONIDA BREŽNEVA ZA MARŠALA ZSSR

10. mája t.r. predsedu Prezidia Najvyššieho sovietu ZSSR N. Podgorný odovzdal na Kremlí L. Brežnevovi Hviezdu maršala Sovietskeho zväzu, ako aj patričný diplom Prezidia Najvyššieho sovietu ZSSR.

Vo svojom prejave na slávnosti N. Podgorný konstatoval, že L. Brežnev ako významný vodca a politik si získal úctu a uznanie sovietského národa, komunistov v iných krajinách, všetkých pokrovkých sil na svete. XXV. zjazd KSSZ mimoriadne výrazne dokázal, akej veľkej autorite sa teší generálny tajomník ÚV KSSZ. Táto autorita je zároveň autoritou KSSZ, svedectvom životosťi a sily politiky ZSSR.

Odpovedajúc na prejav N. Podgorného, L. Brežnev vyjadril najhlbšiu vďaku a zároveň svoj pocit veľkej povinosti voči strane, vlasti a celému sovietskemu národu v súvislosti s obdržaním najvyššej vojenskej hodnosti.

Prijíman túto vysokú hodnosť — povedal — nielen ako výraz uznania môjho prispievku k bojom na frontoch veľkej vlasteneckej vojny, ktorej som sa zúčastnil od prvého do posledného dňa. Vidím v tomto predovšetkým ešte jedno pripomienutie veľkého hrdinstva našich ozbrojených sôl v týchto nezabudnuteľných dňoch, keď celý národ, všechni, zjednotení a strhnutí v ôlou strany venovali sme svoje sily víťazstvu nad fašistickým agresorom a okupantom v mene slobody a nezávislosti vlasti, v mene oslobodenia porobených národov.

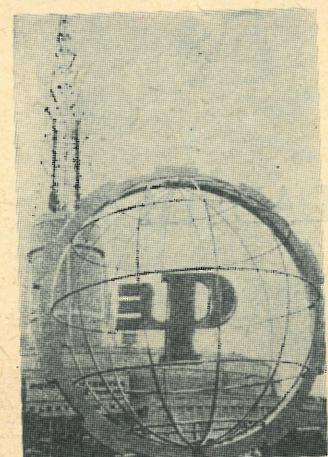

GENERÁL BERLING

Osmdesiaté narodeniny generála zbraň Zygmunta Berlinga (na snímku — foto CAF), prvního velitele divize T. Kościusza, spoluorganizátora Lidového polského vojska, byly slavnostní. U této príležitosti se konalo zasedanie Hlavnej rady a Hlavného výboru ZBoWiD, jehož se zúčastnil Edward Gierek, ktorý jubilátorovi srdečne blahopäral. Jubileum bolo príležitosťou k pripomienkam životnej dráhy zaslúžilého veliteľa, ktorý ako jeden z prvých polských dôstojníkov zvolil nejkratšiu cestu do osvobozeného Poľska rámci pri rameni se Sovetskou armádou a ukázal ji ďalším, a ktorý vedl polské vojáky do boja u Lenina a u Visly.

POZNAŃSKÝ VELETRH

Mezinárodní poznański veletrh se konal po tri roky dvakrát za rok. Organizátoři se rozhodli pro návrat k dřívější koncepci, čili jednomu setkání obchodníků z celého světa. Letosní veletrh se bude konat od 6. do 17. června a bude mít všeobecný ráz, čili budou zde vystavovány výrobky jak spotřební, tak také technické. Současně na výstavě budou po celý rok pořádány zvláštní salóny. Některé budou doplněny sympozii a semináři. Nedávno byl uzavřen „Komex“, čili salón komunálních zařízení.

MINISTR OBRANY SSSR

Ministrem obrany SSSR bol jmenovaný po smrti maršala Sovetského svazu Andreja Grečka člen politického byra a tajemník ÚV KSSS Dmitrij Ustinov (na snímku) jemuž bola udelená hodnosť armádného generála.

Dmitrij Ustinov (67 let) bol řadu let spojen se sovetským obranným průmyslem a patril k jeho předním organizátorům.

Cervnový 48. Mezinárodní poznański veletrh se bude konat na ploše približne 150 000

čtverečních kilometrů. Kromě výstaviště budou exponáty vystaveny ve sportovnej hale „Arena“ (lehký průmysl), v Paláci kultury (družstevníctví), u jazera Malta (sportovní a turistická výstroj) a v Narowicích, kde bude lze shľadnout zemědělské stroje.

Veletrhu se zúčastní 700 polských vystavovatelů a 3400 zahraničných, hlavně z Belgie, Československa, Francie, Španělska, Jugoslávie, Norska, NRD, Švédsku, USA, Itálie a Sovetského svazu.

POKLAD Z POZNANÉ

Pri opravárskych pracích v poznańském Starém meste objevili dôlnici pod zemi džbán s 5000 stíbrnými mincami. Většinu tvorily pražské groše, uznávané za nejhojnější peníze středověké Evropy. Poklad převzalo Národní muzeum v Poznani, které nyní nález podrobne zkoumá.

NEJVĚTŠÍ PRODUCENT ROPY

Ve zprávě bánského odboru ministerstva vnitra USA se uvádí, že Sovětský svaz vytlačil Spojené státy v roce 1974 z postavení největšího producenta ropy na světě. Zatímco těžba ropy v SSSR vzrostla o 9%, v USA poklesla o 5%.

„NEZÁVISLÝ STÁT SVOBODY“

Australský farmář Ronald Sarina prohlásil, že se „odtrhl“ od Austrálie a založil „nezávislý náboženský stát svobody“. Protestoval tak proti pokutě, ktorá mu bola uložena výši stovky dolarov za to, že tri roky nepodával daňová priznáni. Nový stát má čtyři obyvatele: Sarinu, jeho ženu, dceru a zetě.

NÁLEZ ATHÉNY

Polští archeologové, kteří provádějí vykopávky v Sýrii, objevili nesmírně cennou památku. Je to nádherná mramorová kopie sochy bohyně Athény, pocházející pravděpodobně z 2. století.

PASOVÉ DOLOŽKY, na základe ktorých možno cestovať do európskych socialistických štátov, budú od budúceho roku nahradené vpisom do osobného preukazu. Vpisu budú mať neobmedzenú platnosť a bude ich možno dosťať po predložení žiadosti a zaplatení jednorazového poplatku.

Od 1. júna t.r.

ZRUŠENIE PÍSOMNÝCH COLNÝCH DEKLARÁCIÍ

Dňa 1. júna 1976 r. sa ruší písomné colno-devízové deklarácie a namiesto nich sa zavádzajú povinnosť ústne prihlásiť colníkom množstvo a hodnotu vyvážaných alebo dovážaných darčekov, tovarov atď. (Clo sa neplatí za vyvážané dárčeky v hodnote 1000 zlôtých a dovážané — v hodnote 6000 zl.)

Cestujúci budú vypĺňať iba zjednodušené prihlásky vyvážaných polských peňaží na univerzálnom tlačive — **ZGŁOSZENIE DEWIZOWE** (devízová prihláška), ktoré možno dostanú vo všetkých cestovných kanceláriach, na colných úradoch a na pasových oddeleniach vojvodských veliteľstiev MO v celom Poľsku. Pripomeňme, že polskí občania môžu vyviezť sumu do 1000 zl a keď cestujú poľskou námornou loďou — 2000 zl. Výnimkou sú pramicové lode, na ktorých možno vyviezť iba kvótu do 1000 zl.

RADA PRO OTÁZKY STABILIZACE MEZD A CEN V USA uveřejnila údaje týkající se nákladu na lečení Američanov vydávají na lečení 10% svých ročných príjmov, t.j. 547 dolarov na osobu. Průmerný pobyt v nemocnici stál v minulém roce 1017 dol; pobyt v nemocnici v dôsledku srdečného záhľavu stojí dnes dvakrát tolik, operace rakoviny prsou 2557 dolarov, porod 807 dolarov; průmerná návštěva u lékaře stála v min. roce 19,55 dol. (v roce 1969 12,80 dol.). Průmerný ročný príjem na jednoho obyvateľa činí 5633 dolary.

RVHP A VÝVOJOVÉ ZEMĚ.

Členské státy RVHP pomáhají 64 vývojovým zemím v Ázii, Africe a Latinskej Amerike ve vytvárení a rozvoji národného hospodářství. Za technického a finančního podílu partnerů z Rady vzájemné hospodářské pomoci bylo v mladých státech vybudováno nebo se buduje približne 3000 průmyslových závodů a dalsích hospodářských stredisek. V hospodářských vztazích členů RVHP s vývojovými zeměmi zaujímá dôležité miesto zahraniční obchod. Dnes země RVHP udržují obchodní styky s približne 90 mladými státy, do nichž exportují stroje a zařízení, suroviny a pouhonné látky a další výrobky nutné pro jejich hospodářský rozvoj. V dovozu zemí RVHP z vývojových zemí je charakteristický růst podílu hotových výrobků a polotovarů.

Socialistické státy vynikají cím způsobem pomáhají vývojovým zemím vzdělávat odborné kadry. Bylo postaveno 86 odborných technických učilišť, dalších 44 je ve výstavbě.

Rada vzájemné hospodářské pomoci s přihlédnutím k vznikající potřebě vysokokvalifikovaných odborníků v vývojových zemích, vytvořila zvláštní fond za účelem vzdělávání odborníků z těchto zemí na vysokých školách států RVHP, které mají největší význam pro rozvoj hospodářství, vědy a techniky v vývojových zemích.

Dnes, po svém vítězství MPLA — vedoucí síla Angolské lidové republiky, přistupuje k organizování nového, normálního života v zemi.

„Victoria“ ... symbol tohoto slova, dva zdvižené prsty ve tvaru V, jsou dnes nejpopulárnejšími pozdravem v celé Angole. Angolská lidová republika byla přijata do OSN.

Snímek T. Jagodziński — CAF

Oblast kolem města Udine v severní Itálii zasáhlo tragické zemětřesení s katastrofálními následky. Otřesy půdy o síle až 9 stupnic MCS zpustošily řadu vesnic a přinesly smrt — podle dosavadních raportů — více než 900 osobám. Zabitých bude jistě více, protože prozatím je přerušeno telefonní i dopravní spojení s řadou vesnic. Záchranné akce ztěžují deště a další, na šestnáct slabé otřesy. Dost značné ztráty postihly jugoslávské Slovensko; zemětřesení se projevilo také v Rakousku, NSR, NDR, Československu a otřesy pocítili i obyvatelé některých oblastí u nás.

Snímek CAF — Photofax

MINISTR OBRANY SSSR

Ministrem obrany SSSR bol jmenovaný po smrti maršala Sovetského svazu Andreja Grečka člen politického byra a tajemník ÚV KSSS Dmitrij Ustinov (na snímku) jemuž bola udelená hodnosť armádného generála.

Dmitrij Ustinov (67 let) bol řadu let spojen se sovetským obranným průmyslem a patřil k jeho předním organizátorům.

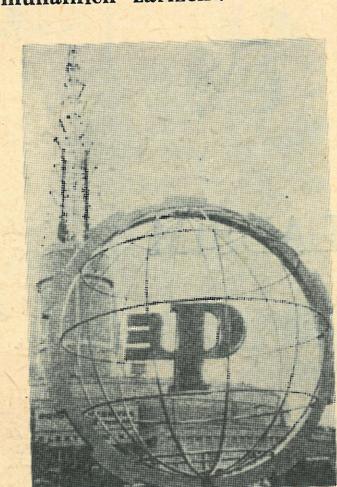

Foto: CAF

NEDEL'NÁ STRANÍCKA SMENA MANIFESTÁCIA VLASTENECTVA

Nedeľa 16. mája t.r. bola dňom straníckej smeny. Tento deň pracovného voľna poľskí komunisti darovali svojej vlasti. Pracovalo sa v tvárvňach, na stavbách, v konštrukčných kanceláriach a na iných pracoviskách celej krajiny — pre svoje mestá, sídliská a obce, pri ich skrášľovaní. Spolu so straníkmi pracovali členovia bratských politických strán a mnohí občania nestraníci. Práca všetkých ľudí činu bola výrazom ich hlbokého vlastenectva. Stranícka smena, táto krásna idea, má už zakorenенé tradície siahajúce do roku 1973. Svedčí o mobilizačnej schopnosti strany, o aktivite jej členov a nám všetkým znásobuje materiálne hodnoty.

Stranická smena 16. mája t.r., ktorej sa zúčastnilo dva a pol milióna komunistov bola manifestáciou sily, zomknutosti strany, vlastenectva a jej zväzku s celou spoločnosťou. Nedelejnej stranickej smene sa aktívne zúčastnili aj členovia Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Na snímke: Práce v Parku kultúry na Powisli vo Varšave.

FOTOEXPRESS AP NOVOSTI SPECIÁLNE PRO ZIVOT

PACHTAKOR – DÍTĚ STEPÍ

V deváté pětiletce (1971 — 1975) se v Sovětském svazu každých osmnáct dní rodilo nové město. Těchto nových měst je nyní sto. Nydm, Sinegorje, Amursk, Ust Ilimsk jsou na mapě míst SSSR skutečnými „novorozenci“.

Vznik těchto nejnovějších aglomerací je většinou spojen se stavbou průmyslových objektů nebo s jinými velkými investicemi.

Uzbekistán — republika rozkládající se v oblasti mimořádného seizmického nebezpečí — chce své národní hospodářství rozvíjet ve stejně rychlém tempu jako jiné republiky. V poslední době zde uvedli do provozu celou řadu průmyslových závodů, např. Závody na stavbu jeřábů v Samarkaně, továrnu na obuv v Taškentu a celou řadu třídíren baylny.

Nové město Pachtakor vyrostlo uprostřed Džizácké stepi v oblasti kdysi průmyslově nevyužité, která je dnes

V EKONOMICE

Koncem tohoto měsíce začnou komputery sestavovat bilanční výsledků našeho národního hospodářství za první pololetí prvního roku běžné pětiletky. Očekáváme, že bilance bude uspokojující. Dnes, kdy nás od poloviny roku dělí měsíc, prognózování našich úspěchů a potíží můžeme založit na splnění čtvrtletního plánu a běžných informacích o výsledcích dosažených v dubnu. Můžeme říci, že v tomto období nastoupil další rozvoj naší ekonomiky. Zaznamenali jsme velmi rychlý růst produktivity práce. Uskutečnilo se další upevnění globální tržní rovnováhy, s tím, že poptávka po určitém zboží nebyla dosud plně uspokojena. V průmyslu skutečný vzrůst za čtyři měsíce při plánovaných 8,8% činí 13,2% ve srovnání se stejným obdobím minulého roku. To by byly úvahy všeobecného rázu. Přesněji je záhadno se seznámit s konkrétní stavem realizace investic, mimořádně důležitých pro rozvoj národního hospodářství. Tedy těch, které mají být uvedeny do provozu v letošním roce a také o situaci v zemědělství.

Oázskám investic a zemědělství věnovalo pozornost politické byro ÚV PSDS dne 5. května t.r. Připomeňme, že počátkem letošního roku politické byro UV PSDS a předsednictvo vlády sestavily výkaz 92 nejdůležitějších nových závodů nebo velkých výrobních oddělení, které musí být uvedeny do provozu v letošním roce. Sázka je velká... Splnění tohoto plánu přinese naši zemi 1,5 mil. tun uhlí, 1000 megawattů, 5,4 mil. tun oceli, 120 tisíc automatických praček, 225 tisíc chladniček a 50 tisíc automobilů. Tyto všechny hodnoty, vyrobené v plánovaném termínu, obohatí zemi, umožní zvýšit výrobu zboží, vyhledávaného na trhu. O významu uvedených investic hovoří skutečnost, že opět 11. května t.r. politické byro ÚV PSDS při hodnocení našeho národního hospodářství a tendencí, které vystupují po čtyřech měsících, opéť zdůraznilo závažnost a význam investiční discipliny, obzvláště u vybraných objektů. Abychom si uvědomili důležitost věci nutno připomenout, že zkrácení investičního cyklu o pouhé 1% přináší růst národního důchodu asi o 1,7 miliardy zlatých. V minutě pětiletce se nám podařilo zkrátit tento cyklus o třetinu; v současné době vystupuje nevelké zpoždění, které musíme dohonit a současně udržovat předpokládané tempo výstavby těchto důležitých objektů. Čeká na ně

SE POČÍTÁ S KAŽDOU MINUTOU

celá země... Jejich dokončení umožní zahájení výroby, která uspokojí řadu našich potřeb.

Také naše zemědělství je předmětem mimořádné pozornosti stranických a státních orgánů. Rolníkům nepřálo jaro a proto se v dubnu nahromadily polní práce. Odhaduje se, že zemědělci a zaměstnanci zemědělství se osvědčili, že dohonili zpoždění a nyní jsou již před zelenými žněmi, senosečí, která má velký význam pro napjatou krmivovou situaci. Hodně pozornosti věnoval této otázce soudruh Edward Gerek na pravidelném setkání s novináři dne 29. dubna tr. Zdůraznil, že loňská neúroda obilí a brambor způsobila potíže, zvláště na úseku krmiva. V souvislosti s tím bylo nutno kupit v cizině větší množství obilí než jindy. Pomohlo to udržet dobré tendenze vystupující v živočišné výrobě.

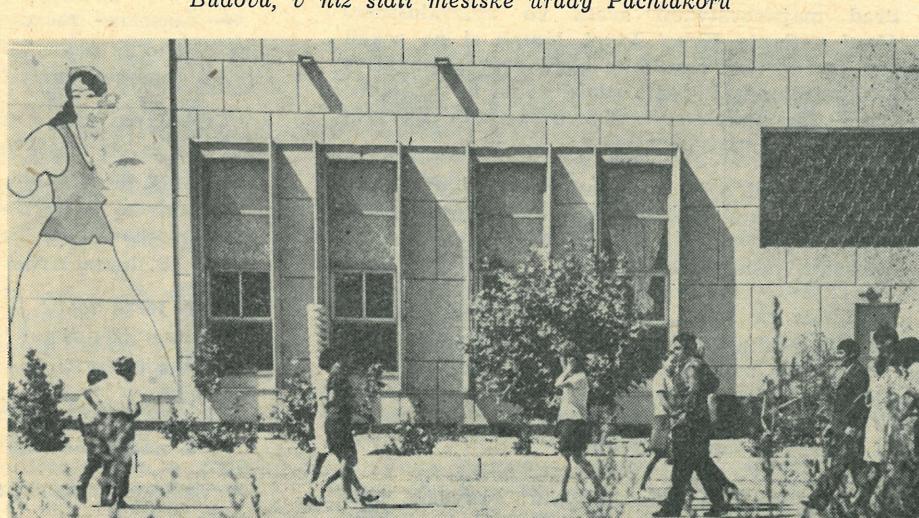
Abychom si dovedli představit hodnotu každého kilogramu vlastního obilí a krmiva, nutno si uvědomit, že cena pšenice na světovém trhu vzrostla ze 65 dolarů za tunu na začátku sedmdesátých let na zhruba 200 dolarů v letech 1974—1975, kukuřice, ječmene a žita ve stejně době z 55 dolarů na 150 dolarů za tunu a tyto vysoké ceny se stále udržují. Rostlinná výroba je základem výroby člověku. K vyrobení 1 kg druhého je zapotřebí 2 — 3 kg krmiva, vepřového masa — 4 — 5 kg a hovězího 8 — 10 kg. V naší zemi spotřeba obilí na jednoho obyvatele činí 750 kg ročně; z toho přímá spotřeba činí trochu více než 100 kg. Toto všechno názorně ukazuje, že nutno učinit vše pro rozvoj rostlinné výroby a zvětšení vlastní krmivové základny. Důležité tedy je, aby ani kousek půdy neležel ladem, aby se hospodařilo intenzivně, protože pouze tak se vytvoří prospěšné podmínky pro stát, pro zemědělce i pro každého obyvatele.

Vedení strany a státu věnuje značné úsilí dalšímu pokračování procesu dynamického společenského a ekonomického rozvoje země, který byl zahájen na VI. sjezdu naší strany. Plynule jsme seznamování s reálným plněním plánu na tomto úseku, které je výsledkem tvořivé práce všech pracujících. Víme, že tento rozvoj, který přímo ovlivňuje náš osobní úspěch, a také — což je stejně důležité — naše uspokojení rodicí oprávněnou hrdost na tyto úspěchy, je nakonec závislý na každém z nás.

M. KAŚKIEWICZ

Tak vypadalo Pachtakor na začátku své existence

Budova, v níž sídlí městské úřady Pachtakoru

HARINGOVÉ HLAVY

Oj, krušno je človekovi pri srdeci, keď si dačo v hlave uzmyslil, keď sa teší, ako bude, ak sa mu túžby splnia, a zrazu — zuby mu naprázdno klepnú.

Tak isto aj mne klepli, a to poriadne, keď som sa vrácal zo zvolenského jarmoku s jalovicou, ktorú som mal predať, a nepredal som.

Už som mal v hlave zoštímované, čo pokúpim, čo opravím na dome, kde a komu dám splátku na dlžobu... a už je po všetkom.

Kupcov bol na jarmoku akosi málo. Ti, čo sa aj obšmietali okolo jalovičky, boli by ju chceli odpoly zadarmo.

Vrácal som sa celý smutný, zúfalý, bezradný...

— Co si počnem, ako si poradím? — hútal som. — Necho nie som Detvaneč, bol by som sa možno aj švacol z hronského mosta do najhlbšej krútňavy!

No my Detvanci nie sme taká podajná fajta. My tak ľahko nezahadzujeme flintu do žit; ani vtedy nie, keď sa už stráca aj ostatná nádej. „Ved dajko bolo, dajko bude“ — pomyslím si. „Nikdy nebolo tak, aby dajko nebolo...“

Jalovičku som poťapkal po lyske na čele. Prestala obžierať osireľu hrst trávy, poskromné živobytie, čo našla pri ceste na námestie. Pozrela na mňa peknými pokojnými očami. Hneď mi bolo veselšie.

— Úbožiatko, aspoň si ešte trochu požiješ, — privravel som sa jej. — Nebodaj by si sa bola dostala k mäsiarovi. Nuž, keď som ja sklamán, že sa bez groša vrácam, aspoň ty, Ryšuľka moja, maj z toho osoh...

Nevdojak mi preletela hlavou pochabá myšlienka: O čo je na svete lepšie takému hoviaďku, ako chudobnému človekovi. Hoviaďko si može bárske zažrať, napásť sa, lebo trávy je u nás všade dosť, ešte aj v meste na námestí. Nemusí hladovať. A ja, človek stvorený na obraz boží, keď som jalovicu nepredal, nemám si do čoho zahryznúť, iba ak do vlastného jazyka.

Ostala mi na bydle iba jedna jedinká koruna.

— Čo s tebou? Zašanovala fa, a či stroviť? — mrmal som si, prehadzujúc ju na dlani. Priznám sa, čert mi vtedy šepol do ucha: — Matúš, kúpi si u Legína pálenky! Zabudneš na hlad i na fažký život...

— Cierny, nepodkušuj! — odvrkol som. — Dnes dám nesvätnej vode pokoj. Kúpim si ja hádam dačo pod zub.

Ale, hriešny človek, čo kúpil za korunu? Táral som sa s jalovicou po me-

ste ako Marek po pekle, ale nikde nedával lacno, zadarmo.

Okolo obedu zaťahla na mesto taká spara, že by som bol vypil aj mútnu vodu z kofají. Lenže ani tej nebolo. Iba muchy a ovady dobiedzali do jalovičky. Plašila sa, aj ma povláčila.

— Bodaj by sa bol zdivel aj ten Noe, čo pred potopou sveta vzal párik mých aj ovadov do svojho korábū! — zhromžil som. — Nébyt toho, dnes sme mohli mať od nich pokoj.

Povyše bol obchod. Zahľadol som sa do výkladu: — Oh, panebože, či sme všetci tvoji, a či len tí, čo majú peniaze? — zavzdychol som si na biely chlieb, čo ma vábil u pekára. Kúpim si haringa! Je lacný a zasýti ma! — rozhodol som sa po mŕnom špekulo-vaní.

A tak som si v obchode u Foglhúta kúpil za tú koronu nie jedného, ale až dva menšie haringy.

Na kraji „pej promenády“, ako Zvolenčania volali skupinku vykrivených agátov na hornom konci námestia, uviazal som jalovicu o agát a pustil som sa s chufou do obedu. Haringy mi chutnili lepšie ako štedroverečné opekané s medom! Stratili sa vo mne, akoby dlaňou pľasol. Len po dvojve vycivených očí smutne pozeralo z vyúdených hlav na mňa a na exekútoru Gašparíka, čo si práve zastal povedla mňa.

— Laťať, starí známi sa vždy strečavajú! Matúš, čo tu porábaš? — prihováral sa mi už bezmála sedemdesaťročný, vetchý starec-exekútor, taký tenký, že jeho telo vari ani tieň nerobil.

Neraz som mal z ním poťahovačky pri sekvestrovani, čo páni volali exekúciu. Exekútori iba groš z chalupy vynášali a biedu donášali. Pár ráz som sa hotoval, že mu dačo vyparatím, no nebola priležitosť.

— Ale nič také, pán exekútor, nič. Dojedol som haringy a teraz, — ... chcel som povedať: neviem, kde tie hlavy väčnú, aby ma policajti nepokutovali, že nedbám o poriadok a čistotu mesta...

No exekútor mi nedal dopovedať. Bol naučený nedbať na reči chudobného.

— A tie hlavy sú ti načo? — vyzvedal.

— Jaj, tie už majú svojho pána, — zacigánil som, ani sám neviem, prečo.

— Ba?! — spozornel. — A načože komu budú?

— Iste už počuli, že mozgy z haringov sú veľmi osožné pre takých starších, ako sú oni, čo už majú mľandravé telo, ktorým už aj rozum a pamäť vynecháva, — povedal som, čo mi v

tej chvíli zišlo na um. — Keby žila nebohá Frfotka, vedomkyňa, bola by očitom svedkyňou, že pre nemohúcich mužov nieto lepšieho lieku...

— Hm, hm... — pokrútil hlavou. — Starý som, ale toto čujem prvý raz.

— Človek sa do smrti učí, — holil som exekútoru ďalej aj bez britvy.

— Nikto nevie, od čoho stučie, alebo aká masť mu padne na osoh... Tieto hlavy som vyberal u Foglhúta spomedzi stôp... Lebo nie každa má mozog, ako sa patrí... Tieto sú slúbené pánu urodenzeniu z Víglašského zámku...

— Pánu kastelánovi?

— Ako vravia. Pán kastelán sú už viac starý ako mladý, ale ešte vždy sú chlap ani buk.

— Traja mladí sa im nevyrovnaní!

— s uznaním prisvedčil exekútor, kto-

— Nech sa nehnevajú, pán Gašparík, ale nemôžem, — zdráhal som sa očistom ako nevesta na pytačkách, aj ja ako ona v strachu, či si to nerozmyslí. — Uznajú, nemôžem si urobiť z úst dreváreň. Pán kastelán ma už týždeň sekírujú pre tie hlavy... Možno inokedy, ale...

— Jaj, či si ty len tvrdá kotrba! A vari sú kasteláновe peniaze inakšie, lepšie ako moje, há?... Ber a nepajedeš ma?

— Ale budú, pán exekútor, aspoň trochu uznalivý! Oni len peniaze sem, peniaze tam. A čo moja detvianska stotočnosť? Tá je nič? — robil som zo seba čo najspravidlivejšieho.

— Viem ja, viem... Na, tu máš päťadvadsať korún, a chod' si kade ľahšie! — Vychytil mi hlavy z rúk a jednu hned začal žiadostivo emúfať. Iste

rý už dávno obdivoval životnú sviesť starého kastelána.

— A to len od mozgov z haringov, čo im ja vyberám. Ale oni si aj vedia väčiť takúto vzácnosť — naťahoval som ohúreného exekútoru ako staré pondusky.

— Co ti pán kastelán za to dávajú? Ale pravdu! — dobiedzal starý exekútor, pobalamuténymožnosťou, že by ešte zmužnel a omladol.

— Bagateľ. Desať korún za kus... Len málodesaťkysa učlovečia a pridajú päť korún „tringeltu“... No, už musím ísť, — prerušil som náhle, — jalovicu sa mi pláši... Ostanú zdravý...

— Matúš, počkaj... Nože mi predaj tie hlavy! Dám ti za ne toľko, ako víglašský kastelán! — a strkal mi do ruky dve desaťkorunáčky!

nemala dobrú chufu. Prskal, akoby za surova hláče hľadal. Ja som len stál a hrýzol si gamby, aby som sa nerozsmial. Mal som radosť z nečakaného zárobku. Dvojnásobne ma tešilo, že bol — od exekútoru!

Keď vyemúhal prvú hlavu, tresol sa po pleśnie, na ktorej mu už neostal ani jediný vlások.

— Oh, ja chumaj! Za jednu hlúpu haringovú hlavu platím ako župan... desať korún!... Ved som si za toľké peniaze mohol kúpiť celú debnu haringov!

— Vidia, že som im pravdu vrazil! — pohodil som. — Mozgy zaraz pomohli. Ešte zjedli len jednu hlavu, a hned lepšie rozmyšľajú! Schrumkajú, a uvidia, čo sa ešte dočkajú na stare koliená...

MILA LOPAŠOVSKÁ

TRÉNING

Pred majstrovstvami sveta vo vytrvalosti kráčaní v Santa Kruci Turci, lámali si na sekciu hlavy nad problémom, kto bude reprezentovať v tejto discipline naše ženy. Akosi sa na to v záplaty iných — tiež naliehavých úloh pozabudlo. A o týždeň sa začnú majstrovstvá!

Hútali, hútali a keď už zamietli všetky návrhy na riešenie, zatelefonovali istému športovému redaktori, aby dal výzvu do rozhlasu, možno sa nejaké dievčence prihlásia.

Prihlásila sa jedna, asi 30-ročná, bez náznaku čo len akej-takej kondičie, ale sebavedome tvrdila, že sa na ňu možno spoľahlia. Spoľahlia sa, lebo iné sa neprihlásili a čas sa hrozivo krátil. „Nuž, čo“, povedali si, „cestu do Santa Kruci Turci hám da vydrží, a tam sa uvidí!“

Cestu vydržala a vyhrala zlatú! Pravdaže bola stredobodom pozornosti zahraničných novinárov,

trénerov, športovcov. Každý chcel niečo vedieť, o tejto, doteraz neznámej žene. Museli sa však uspokojiť iba s krátkym interview, lebo, ako povedala: „... musím sa ponáhľať domov. Mám iba tri dni náhradného voľna.“

— Koľko trénujete? — pýtali sa novinári.

— Dvanásť až štrnásť hodín denne, — odvetila skromne.

— Čoóó? — začudovali sa, a začali sa pohoršovať, — to je pekný amatérizmus! To by si na Západe nemohol dovoliť ani profesionál!

Cestou na letisko sa jej ešte spýtali na jej obľúbenú farbu, ktorého speváka má najradšej, aký má názor na výskum vesmíru a ktorý deň v týždni pokladá za najšťastnejší. To už k lietadlu pripravili schodíky a novopečená majsterka sa rozlúčila so Santa Kruci Turci.

— A teraz vážne, — spýtali sa jej doma, — koľko denne trénujete? — a strčili jej pod nos záhraničné noviny.

— Dvanásť až štrnásť hodín, — odvetila.

— Z nás si nestrieľajte! — povedali podráždené.

— Ved' ste nám vravili, že ste zamestnaná, deti máte...

— No práve! Ráno vstávam o pol šiestej, pripravím raňajky, desiatu. Jedno dieťa vezmem na ruky, druhé za ruku a odvediem, respektívne odnesiem do jasiel a do škôlk. Staršie dve deti chodia do školy. Samozrejme, že škôlka je na jednom a jasle na druhom konci mesta. To už je taká schválnosť. Potom skočím na trh, alebo si odstojím front v obchode. Hlavný tréning sa začne v rámci zamestnania. Som poštárkou a môj rajón je v starej štvrti sice bez vysokých domov — maximum tam mám trojposchodové — ale bez výfahov. A toto každý deň absolvujem s napratanaou poštárskou kabielou. Po pracovnom čase si odstojím ďalší nevyhnutný front, cestou pozbieram deti. Potom varím, občas periem, žehlim, upratujem atď. Nuž veru pred desiatou večer si sotvákedy sadnem.

Vtom sa začervenal a rieka:

— Oh, klamala som ich. Môj tréning trvá predsa šestnásť hodín, nie dvanásť. Nebude z toho zlé?

— Hm, — krútili hlavami funkcionári, — a hned zlatú! Hoci treba priznať bol to výkon!

— Výkon? — mávla rukou majsterka. — Bez detí na rukách, bez tašky na pleci, bez sieťoviek plných nákupe, to bol nejaký výkon? To bola po dlhom čase konečne pohodlná prechádzka!

Zahlédl jsem ji v hledišti. Pokynula mi na pozdrav; zašel jsem za ní o přestávce a posadil se vedle ni. Je to už dlouho, co jsem ji viděl naposledy, a kdyby se o ní kdosi nebyl zmínil jménem, myslím, že bych ji byl ani nepoznal. Potěšeně mne oslovila:

„No, už je to hezká rádka let, co jsme se poprvé setkali. Jak ten čas letí! Nikdo z nás nemládne. Vzpomínáte si, jak jsme se viděli poprvé? Pozval jste mne tehdy na oběd.“

Abych si nevzpomněl!

Byle to před dvaceti roky. Žil jsem tehdy v Paříži. Měl jsem malinký byt v Latinské čtvrti s vyhlídkou na hřbitov a vydělával jsem sotva tolik, abych neumřel hlady. Cetla nějakou mou knihu a napsala mi o tom. Vděčně jsem jí odpověděl a tu jsem od ní dostal další dopis. Sdělovala mi, že se zastaví v Paříži a ráda by si se mnou pohovořila; má však jen málo času a jediná volná chvíle, kterou mi může věnovat, je příští čtvrtok. Bude dopoledne v Lucemburském paláci — mohl bych ji pozvat na malou přesnídávku u Foyota? Foyot byla restaurace, kam chodili obědat francouzští senátoři. Ani ve snu by mne nenapadlo jít se tam najít, bylo to nad mé poměry. Cítil jsem se však polichocen a byl jsem také ještě příliš mlad, než abych dovedl dámě cokoliv odříci. (Chtěl bych podotknout, že jen málokterý muž se to naučí dřívě, než je tak stár, aby bylo kadé ženě lhostejné, co řekne.) Měl jsem osmdesát franků (zlatých franků) do konce měsice a skromný oběd by neměl stát víc než patnáct. Odreknu-li si v příštích čtrnácti dnech kávu, mohu docela dobré vyjít.

Odpověděl jsem své přítelkyni dopisem, že na ni budu čekat u Foyota ve čtvrtku o půl jedné. Nebyla ani tak mladá, jak jsem očekával, a svým zjevem působila spíš imponantně než přitažlivě. Bylo jí dobrých čtyřicet (to je okouzlující věk, který však obvykle neprobudí náhlou a nezkrotnou vášeň na první pohled) a měl jsem dojem, že má více bílých, velkých a stejnoměrných Zubů, než je pro jakoukoliv praktickou potřebu nezbytné. Byla povídavá, ale protože se zdálo, že má v úmyslu mluvit o mně, byl jsem připraven pozorně poslouchat.

Byl jsem ohromen, když přinesli jídelní lístek; ceny byly totiž podstatně vyšší, než jsem čekal. Uklidnila mne.

„Nikdy vlastně neobědvám,“ pravila.

„Nejím nikdy víc než jedno jídlo. Myslím, že lidé dnes jedí příliš mnoho. Dala bych si jenom kousek ryby. Ráda bych věděla, jestli mají lososa.“

Sezóna lososů ještě nebyla, nebyl ani uveden na jídelním lístku, zeptal jsem sa však číšnika, zda ho nemají. Ano, právě dodali nádherného lososa, je to letos poprvé. Objednal jsem tedy pro svého hosta lososa. Číšník se otázal, zda si milostivá přeje něco pojist, než bude losos upraven.

„Ne, děkuji,“ odvětila. „Nikdy nejmí víc než jedno jídlo. Leda že byste měli trochu kaviáru. Ten nikdy neodmítnu.“

Trochu jsem poklesl na mysl. Bylo mi jasné, že na kaviár nemám, ale nedovedl jsem jí to říci. Číšníkovi jsem

řekl, aby kaviár donesl. Pro sebe jsem objednal to nejlacnější na jídelním lístku; byla to skopová kotleta.

„Myslím, že od vás není rozumné jíst maso,“ řekla. „Nechápu, jak chcete pracovat, když se najite něčeho tak těžkého, jako je kotleta. Já svůj žádám nikdy nepřetěžuji.“

Pak přišly na rádu nápoje.

„Nikdy k obědu nic nepiji,“ řekla. Odpověděl jsem pohotově: „Já také ne.“

„Kromě bílého vína,“ pokračovala v hovoru, jako kdybych nebyl vůbec promluvil. „Francouzská bílá vína jsou tak lehká. Nesmírně prospívají zažívání.“

„Jaké byste si přála?“ zeptal jsem se, stále ještě pohostinně.

„Můj lékař mi zakazuje pít cokoli jiného než šampaňské.“

Soudím, že jsem trochu zbledl. Objednal jsem malou láhev. Jen tak mochodem jsem se zmínil, že můj lékař mi šampaňské rozhodně zakazuje.

„A co tedy budete pit?“

„Vodu.“

„Budu jist jenom to jedno jídlo,“ odvětil jsem, když se číšník znova blížil s jídelním lístkem.

Letmým gestem ruky ho odmítl.

„Ne, ne, nikdy pořádně neobědvám. Jenom tak něčeho zakousnout, nikdy nechci nic víc, a to vlastně jím jenom proto, abych měla zámkinku ke konverzaci. Už bych absolutně nic nesnědal — leda že byste měli nějaký ten obrovský chřest. Bylo by mi líto, kdybych odjela z Paříže a neokusila ho.“

Byl jsem úplně zničen. Viděl jsem ten chřest v obchodech a věděl jsem, co stojí. Často se mi při pohledu na něj sbíhaly sliny v ústech.

„Milostivá si přeje vědět, zda máte ten veliký chřest,“ zeptal jsem se číšníka.

Snažil jsem se ho celou silou své vůle přimět, aby řekl ne. Po široké tváři se však rozobil blažený úsměv. Ujistil mne, že mají chřest tak velký, tak nádherný a křehký, že je to prostě báseň.

to, kolik neněž mi zbude do konce měsice, ale o to, zda budu mít dost na zaplacení účtu. Bylo by pokorující, kdybych zjistil, že mi chybí deset franků a kdybych si musel od svého hosta vypůjčit. Nebyl bych to prostě dokázal. Věděl jsem přesně, kolik mám peněz, a byl jsem rozhodnut, že bude-li účet vyšší, sáhnu do kapsy, spustím křík a začnu vrzrušeně volat, že jsem byl okraden. Bylo by samozřejmě velice nepříjemné, kdyby ani ona neměla dost peněz na vyrovnání účtu. Pak by mi nezbývalo než tam nechat hodinky a říci, že přijdu zaplatit později.

Ale už tu byl chřest. Obrovský, šla-vnatý a lákavý. Vúně rozechřátého másla dráždila můj čich. Pozoroval jsem tu zhýralou ženu, jak rozkošnicky polýká chřest v obrovských soustech a se zdvořilostí sobě vlastní jsem hovoril o stavu dramatické tvorby na Balkáně. Konečně dojedla.

„Dáte si kávu?“

„Ano jenom kávu a zmrzlinu.“

Ted' už mi bylo všechno jedno. Objednal jsem dvě kávy a zmrzlinu.

„Víte, o jednom jsem hluboce přesvědčena,“ pravila, když se vypořádala se zmrzlinou. „Člověk by měl od oběda vždy vstát s pocitem, že by mohl ještě něco málo snít.“

„Máte ještě hlad?“ zeptal jsem se v obávách.

„Ovšem, že nemám hlad, vždyž vidíte, že neobědvám. Dám si ráno šálek kávy a potom se navečeřím, ale k obědu nejmí nikdy víc než jedno jídlo. Měla jsem na mysli vás.“

„Ach ano, chápou.“

A potom se událo něco strašného. Cekali jsme na kávu, a tu se k nám s podlézavým úsměvem na své neupřímné tváři přiblížil číšník s velkým košem gigantických broskví. Skvěl se na nich rumenecky nevinné dívky, hrály sytými tóny barev italské krajiny. Ted' přeci není doba boskvi! Bůh sám ví, co budou stát. Měl jsem se to brzy dozvědět, protože moje dáma zcela samozřejmě po jedné sáhlá a při tom pilně pokračovala v rozhovoru.

„Vidíte, naplnil jste si žaludek spoustou masa“ — moje ubohá mřížavá kotleta — „a už nemůžete nic jíst. Ale já vlastně měla jen malou svačinu a teď si mohu pochutnat na broskvi.“

Přinesli účet. Když jsem zaplatil, zbylo mi jenom na velice ubohé sprostpitné. Oči jí na okamžik spočinuly na třech francích, které jsem položil na stůl pro číšníka; jistě si o mně pomyslela, že jsem držcešle. Měl jsem před sebou ještě celý měsíc a v kapse ani vindru.

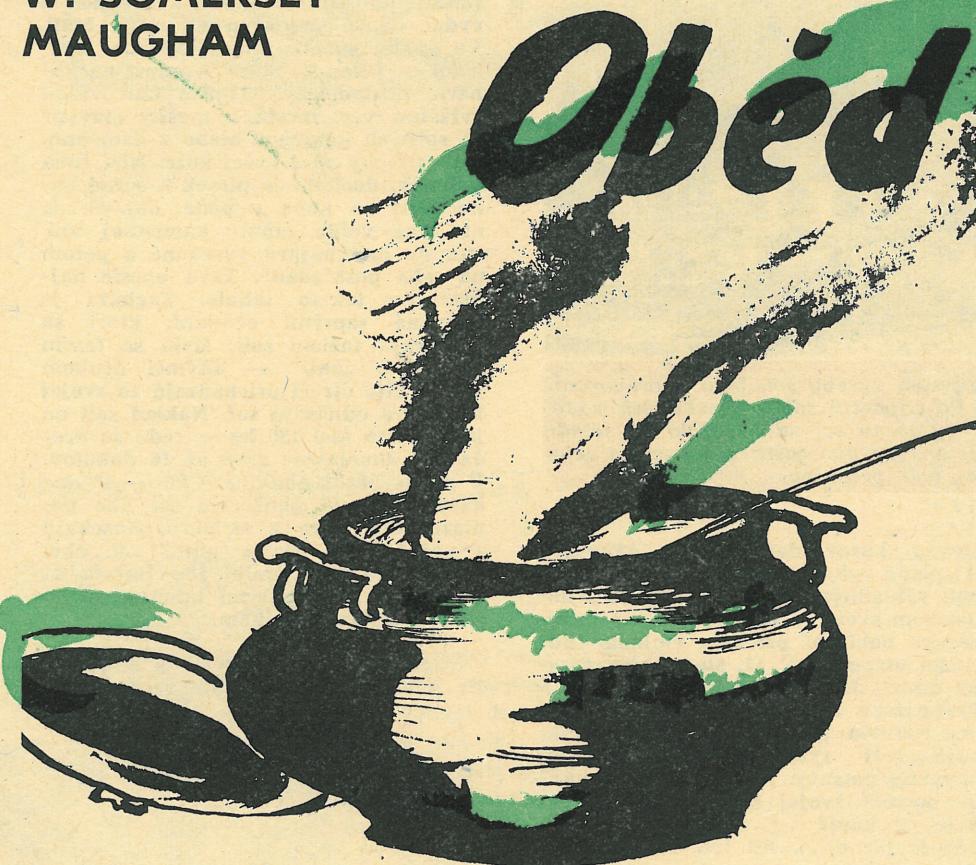
„Říďte se podle mne,“ řekla, když jsme si na rozloučenou podávali ruce, „a nikdy nejezte v poledne víc než jedno jídlo.“

„Polepším se,“ odtušil jsem. „Nebudu dnes vůbec večeřet.“

„Vy vtipáku,“ zvolala vesele, když nastupovala do taxiku. „Jste opravdový humorista.“

Nakonec jsem se dočkal odplaty. Myslím, že nejsem mstivý člověk, ale soudím, že je dovoleno s uspokojením konstatovat, co způsobí nesmrtelná božstva, jestliže se rozhodnou do věci vložit. Moje tehdejší spolustolovnice dnes váží alespoň metrák.

W. SOMERSET MAUGHAM

Snědla kaviár a potom lososa. Veselé štěbetala o umění, o literatuře a o hudbě. Já však nemohl myslit na nic jiného než na účet. Když přinesli mou skopovou kotletu, udělala mi hotovou přednášku.

„Vidím, že máte ve zvyku pořádně se naobědat. Určitě děláte chybou. Proč to neděláte jako já a nedáte si jenom jedno lehké jídlo? Jistě byste se cítil nohem lépe.“

„Nemám ani trochu hlad,“ vzdychla moje dáma, „ale když na tom trváte, kousek si vezmu.“

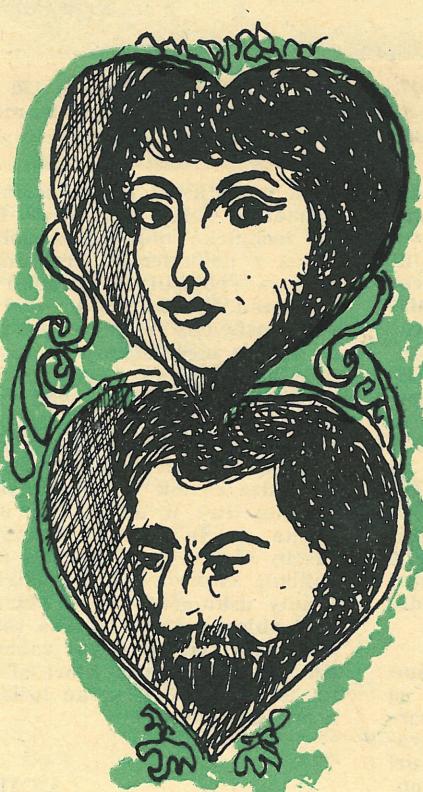
Objednal jsem chřest.

„Vy si nedáte?“

„Ne, nikdy nejmí chřest.“

„Já vím, že jsou lidé, kteří chřest nejděj. Ale vy si určitě něžíte chut vším tím masem, co sníte.“

Cekali jsme až bude chřest uvařen. To už jsem propadal panice. Nešlo o

STE DOBRÁ MANŽELKA

Prečítajte si pozorne každú otázku. Ak odpoviete

áno, napíšte si dva body. Ak nemôžete podľa svojho svedomia odpovedať stopercentne, napíšte si len jeden bod. Ak odpoviete nie, napíšte si nulu. Ak ste prešli všetky otázky, zrájajte si odpovede a číslo si napište. Ak ste získali počet 21 až 28, ste vzorná manželka. Číslo od 8 do 20 znamená, že ste manželka, na ktorú si pán manžel ešte nemusí sfašovať. Ak vám však vyjde menšie číslo ako 7, mali by ste sa zamyslieť, a to celkom vážne, lebo jedného dňa stratíte manžela, rodinný kozub aj všetko ostatné, čo ste si od manželstva sľubovali. Tak poďme do jednotlivých otázok:

1. Viete presne, kedy má váš manžel narodeniny? Pamäťate na ne?

2. Viete si odoprieť nové šaty alebo 900-zlotové čízmy?

3. Lúbite svojho manžela stále aspoň tak, ako ste ho líbili, keď ste boli zasnúbení?

4. Ak vám povie, že vec, ktorú si chcete kúpiť, je veľmi drahá a možno aj zbytočná, prijmete jeho názor, alebo mu odvrkniete, že sa tomu nerozumie?

5. Bývate doma, keď váš manžel prichádza z práce? Pripravíte mu ihneď jedlo?

6. Viete sa vyhnúť domácim konfliktom a rada rozprávate pred piateľmi, aký je váš manžel surový a necitný?

7. Ste dobrou kuchárkou a chutia vášmu manželovi jedlá, ktoré varíte?

8. Staráte sa o manželove šaty a udržujete mu ich v poriadku?

9. Utešujete ho a pomáhate mu, ak má veľké starosti a nedári sa mu?

10. Dbáte vždy o svoj zovnajšok?

11. Dovolíte svojmu manželovi pohárik vína, keď vás o to požiadá?

12. Dovolíte svojmu mužovi chodiť v papučiach a bez kabáta doma i vonku?

13. Vzdáte sa pozvania na návštěvu, prechádzku či na schôdzku, ak je váš muž chorý?

14. Nezasahujete do manželových pracovných, služobných či celkom privátnych vecí, ktoré má v zásuvke stola či sekretáru?

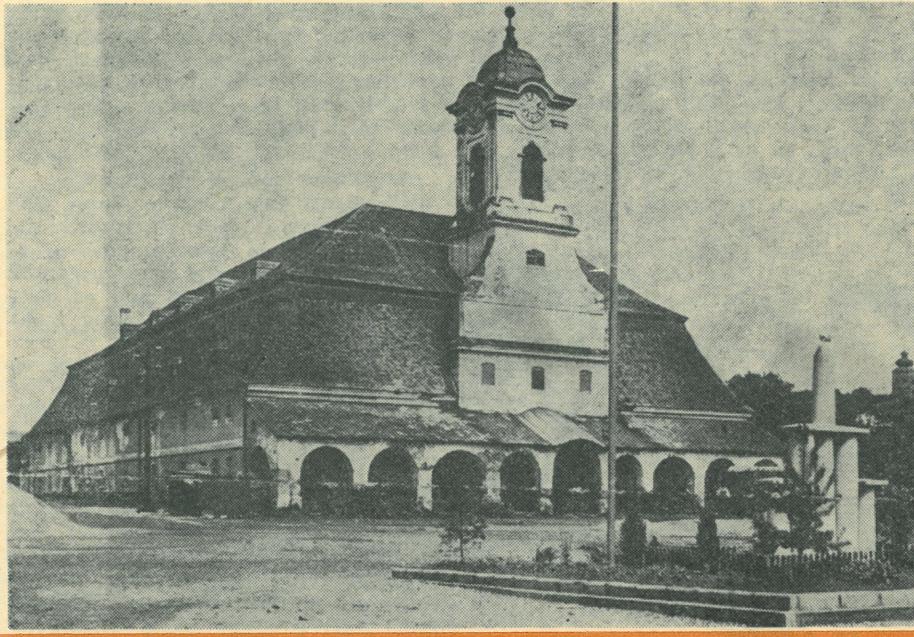
15. Rada prezeráte manželovu korespondenciu a ste zvedavá veľmi, aký list priniesol poštár manželovi?

SOL

NERAST AKO Z ROZPRÁVKY

Lubce me dzifčata
lubce me do voli
bo život bez Šubovaňa
tak jak chleb bez soli...

(východoslovenská spievanka)

Solivar — sklad soľnej bane. Konečným procesom výroby soli bolo dopravovanie solanky zo zásobníka — četerne do panvy. Po odparení soli v plechových nádobach umiestnených nad ohniškom, už cistú vysušenú sol' sa odvážalo do skladu a uskladňovalo v sudech. Budova bola rozdelená na dve časti: v jednej sa skladovalo sol' a v druhej boli predajné.

Obyčajný nerast, akým je sol', ľudstvo si väží od nepamäti ako chlieb. Nevyhnutná pre výživu a priemysel ovplyvňovala vývin človeka a dejiny civilizácie. Neraz mala väčšiu hodnotu ako sloboda, život a bola cennejšia než zlato. Okolo prameňov slanej vody sa osidloval prvý človek — lovec, keď prechádzal na poľnohospodársky spôsob života a musel zmeniť i zloženie potravy. Teda namiesto mäsa a rýb, ktoré mu dodávali potrebné množstvo soli na udržanie zdravia, do svojej novej rastlinnej výživy musel dostať minerálnu sol'. Tak vznikali prvé miesta ľudskej civilizácie v Mezopotámii, v prastarom údoli rieky Níl, nad slanými močariskami Žltej rieky v Číne, v Indii, aj v údoliach Mexika, Peru, Perzie, a v iných končinách sveta. Aj v Palestíne sa poľnohospodárstvo rozširovalo po rieke Jordán, od Mŕtveho mora s najslanejšou vodou na svete, a také miesta ako Magdala a Jericho na Galilejskom mori sú už v 6. storočí pred našim letopočtom stali rybárskymi a soliarskymi centrami.

Získanie zdrojov soli neraz rozhodovalo o osudech mnohých národov starej civilizácie. Tam, kde jej zdroje boli obmedzené, sol' bola príčinou častých bojov a ten, kto sa ich zmocnil, dostal pod svoju moc i ľud, ktorý sa dostával do otroctva. Iné národy v púti za soľou stali sa kočovními. Na základe soli králi a knázi budovali opevnenia i štátne moc. Dozorecia nad vojakmi, ktorí strážili soľné skaly, vládli nad životom a smrťou ľudu. V dobe rímskych panovníkov Vespašiána a Titusa ich legie dobývali púste vo vobeži Mŕtveho mora. Rimania bojovali o sol' aj proti Anglicku, Holanďanom a Francúzom. Zase Germáni kvôli soľným zásobám stále bojovali medzi sebou a malé knežestvá sa upevňovali okolo výrobných soľných stredísk. Máte sol'? — pýtali sa v dávnej minulosti cudzí ľudia na znak toho, že prichádzajú s priateľským úmyslom a chceú byť priatí ako priatelia.

Solou sa platilo za otrokov v Afrike, ktorej celé dejiny sú poznamenané faktormi: soľou, zlatom a otroctvom. V jej strednej časti za hŕf soli rodiny predávali deti. Ešte v roku 1882 v britskej kolónií vo východnej Afrike ponúkali mladé dievčatá za štyri lyžice soli. V niektorých oblastiach tohto svetadiela potrebu soli dopĺňovali dnes už skoro neuveriteľným spôsobom, akým bolo pitie nápoja z močovky a krvi zvierat, ktoré z pásu koncentrovali sol'. Nedostatok soli nebola iba v Afrike. Aj v starogréckych Aténach závisel dostatok soli v značnej miere od krvi, pre ktorú denne obetovali

stovky kusov dobytka na Akropole. Aj slané ryby zo Stredozemného mora boli základným dodávateľom soli v hellenskom svete. V minulosti aj vo Francúzsku bola sol' príčinou veľkého ľudskej utrpenia. V 17. storočí francúzsky mnich J. Brion takto písal: „Vo Francúzsku sa chudobní sedliaci i s celou rodinou pre nedostatok soli zriekajú celý týždeň polievky, svojej obvyklej potravy. Niekoľko muži v snahe pomoci svojej hynúcej redine vydajú sa kúpiť sol' v susednom kraji, kde je lacnejšia. Ak ich chytia, pošlú ich na galeje.“

Niekteré najstaršie kmene si slanú vodu predstavovali ako krv červenú a sianú a vedeli rozoznať slané oázy na púšťach podľa červenej farby soľanku v plytkych močariskách, v ktorých žili červené mikroorganizmy produkujúce pigment. Po vypárení horúcim slnkom čistej vody, zostávala červená sol'. Cím bola soľanka koncentrovannejšia, tým sol' bola červenšia. Aj pri Červenom mori bola nájdená dávna červenkastá sol' získaná vykryštalovalením. Potvrdzuje to aj pohľad na mapu asi z roku 150 p.n.l., na ktorej sú znázornené dve lode plávajúce po Červenom mori. Jedná je naložená červenou soľou z močiarov, a druhá si vou solou zo Sodomského vrchu — Džebel Usum, neďaleko Mŕtveho mora, kde sa sol' fažila ešte pred bronzovou dobou. Šedobiela sol' na rozdiel od červenej soli z močarisk bola fažená zo soľaniek odparovaním morskej vody a zo slaných jazier alebo bolo dolevaná v zemi. Mala aj inú chut', obvykle menej slanu. Krv pripomína aj zmienu o červenej soli v najstaršom literárnom diele starovekého sveta — biblia. Druhá Kniha kráľov hovorí: „A vstali včas ráno a slnko svietilo nad vodou a Moabiti videli vodu z druhej strany takú červenú ako krv. A povedali: — Toto je krv.“ Vzťahuje sa to asi na Sodomské jazero. Sám názov Sodoma pochádza z hebrejských slov: „Sade“ — čiže pole a „adom“ — čiže červený. Pripomeňme si ešte, že názov Sodoma malo tiež povestné meno, ktoré podľa biblie spolu s Gomorou bolo za príliš veľkú veselosť a rozpustilost' zmiernuté kataklizmom z povrchu zeme.

Sol', ktorej ľudský organizmus potrebuje okolo 20 gramov na 24 hodiny, už od začiatku civilizácie otvárala cestu veľkému obchodu, ktorý dnes nazývame zahraničný. Stovky lodí sa plávili po moriach dopravujúc sol' tam, kde sa nevyskytovali jej prirodzené zdroje. Feničania si ju získávali v dnešnom Španielsku. Vo Francúzsku sa vnútrozemie zásobovalo soľou

dovážanou po Rhône z panví blízko Marseilles. V Egypte poľnohospodárstvo záviselo od lodi prevážajúcich sol' po Níle zo soľných jazier v pústi. Cez tisícročia v rôznych častiach sveta sa využívalo aj karavány tiav, lám a koní na prenášanie soli cez púšť a vrchy. Saharou prechádzali karavány tiav so soľou od pobrežia čiernej Afriky až po pobrežie bielej Afriky. Až skoro donedávna karavána dvoch tiav dvakrát ročne nosila sol' zo soľných baní odľahlých asi 350 km od antického mesta Timbuktu, kedy stredisko obchodu soľou, ktoré vďaka tomu nadobudlo veľké bohatstvo. Pre Tibefanov zo „strechy sveta“ či pre niektoré kmene v Burme, zadováženie soli je aj dnes problémom.

V roku 1353 marocký cestovateľ Ibn Batuta opustil Maroko s karavánou a vydal sa na návštavu cisárstva Mali. Vo svojej správe, ktorá opisuje Taghazu — jedno za slaných miest na Sahare, zaznamenal: „Možno tam vidieť zvláštnu vec, mestá a mešity stavané zo soľných kameňov alebo z kamennej soli; strechy sú z favej kože. Niet tunu stromov, dookola je piesok a soľné bane. Keď sa kope v pôde, objavia sa na sebe veľké tabule kamennej soli, ako by boli najprv vysekané a potom na seba poskladané. Čava unesie najviac dve také tabule. Taghaza je obývaná samými otrokmi, ktorí sa zaoberajú fažbou soli; živia sa tavím mäsem a „anli“ — akýmsi druhom prosa. Tito otroci prichádzajú zo svojej krajiny a odnášajú soľ. Náklad soli na jednu favu (asi 150 kg — red.) sa predáva v Ioualatene za 8 až 10 dukátov. V meste Malli platia zaň 20 až 40 dukátov. Černosi používajú sol' ako peniaze, ako zlato a striebro. Nasekajú z nej kusy a platia nimi.“ V obci Taghaza — píše dalej Ibn Batuta sa obchodieje čisto zlatými talentmi alebo čistým zlatým práškom.

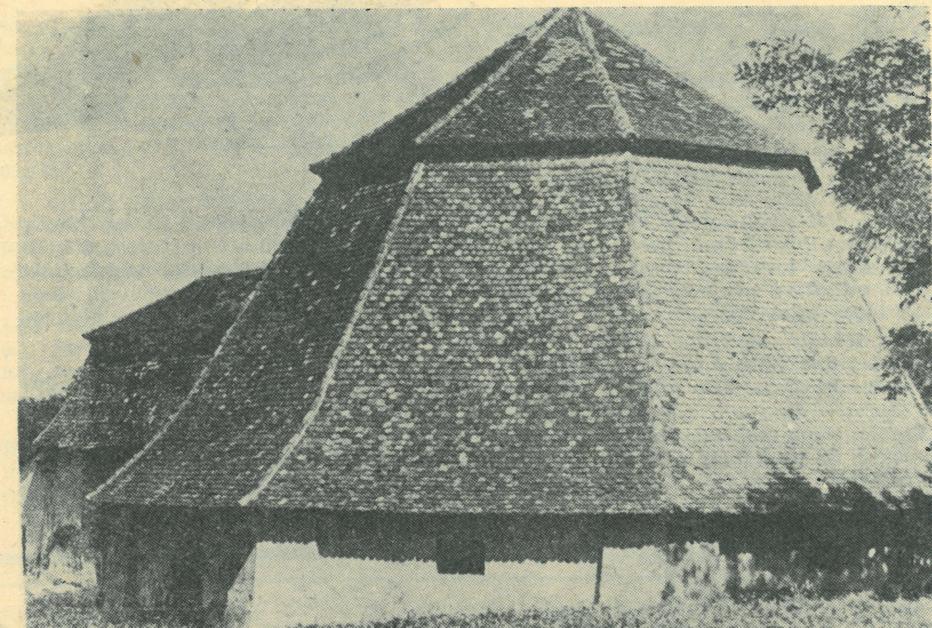
Najstarší grécky historik z 5. storočia p.n.l. Herodot opisuje zase predaj

tom ju sušili a spálili. Popol namočili do morskej vody, odparovávali ho v kotloch a napokon sušili v malých hlinených nádobach pri ohni. Tako získaňaná sol' predstavovala aj platiel. Anglické slovo „salary“ — plat — sa zrejme zachovalo z tejto doby.

V Poľsku najstaršou činnou soľnou baňou je Wieliczka pri Krakove, ktoréj ložiská boli známe už v 13. storočí a najstaršia zachovaná schata „Regis“ je iba o okolo sto rokov mladšia. Počítia sa, že doposiaľ vyťažili vo Wieliczke okolo 17 mil ton soli. Soľná panva má deväť obzorov, hľbku 333 m a asi 120 km chodieb. Jej početné chodby, slané jazerá a komory, v ktorých sa nachádzajú v soli vytiesané sochy. V hľbke 135 m sa nachádza múzeum kakovskej soľnej župy, ktoré zobrazuje dejiny soľného priemyslu v Malopolsku. Vo Wieliczke sa nachádza aj kryštálová jaskyňa, ktorá je prírodnou rezerváciou a zároveň protialergickým sanatóriom.

Na východnom Slovensku, v dávnejšej samostatnej obci Soľnej Bráne — dnes predmestí Prešova, nachádzajú sa soľné pramene, známe už pred 700 rokmi a kedysi chránené neďalekým hradom. V 16. stor. bol tu už zavedený banský spôsob fažby soľi. Haviari takmer 200 rokov zostupovali po rebríkoch do piatich šacht do hľbky 155 metrov. Kopali tam soľ drevenými graciemi alebo lopatami a na vlastných chrbtoch ju vynášali v košoch. Zlom nastal po prírodnej katastrofe, ktorá postihla baňu v roku 1752 a zaplavila vodou šachte až do výšky 80 metrov od povrchu, pohlcujúc aj tých havariov, ktorí sa v šachtách nachádzali.

Netrvalo však dlho, keď ľudská vynálezavosť prekonala následky katastrofy. Namiesto rúbania šedobieleho soľného kameňa, začalo sa soľ fažiť odparovaním vody rozpustenej v soľankách. Výroba prežila stáročia. Iba

Gepe, budova postavená pri konci 17. storočia, v ktorej sa z hľbky 150 m vytahovala soľanka pomocou konškého pohunu. Pri konci minulého storočia bola v bani zavedená strojová fažba.

soli, na tzv. tichom obchode, obvyklom pri kartáginských výpravách k brehom čiernej Afriky. „Predávač položil svoj tovar a utekal skryť sa. Kupec príšiel, položil to, čo ponúkal za sol'. Predávač sa vrátil a odnesiel platbu, ak súhlásil; ak nesúhlásil, začali sa jednať.“ Portugalski moreplaveci týmto spôsobom obchodovali na guinejskom pobreží ešte v 15. a 16. storočí. Začiatkom 18. stor. anglicky obchodník A. Hamilton zaznamenal z abesinskeho trhu takýto obrázok: „Ženy chodili na trh s prútom soli namiesto peňazí. Pri menších nákupoch odlamujú kúsky soli ako peniaze.“ Očití svedkovia z minulého a zo začiatku tohto storočia rozprávali, že abesínske ženy vedeli súkove odlomiť kus soli presne podľa potreby.

V málo sineačnej severnej Európe, Anglicku, Holandsku a Škandinávii sa sol' získávalo z rašelinových nasýtených morskou vodou, ktorá bola koncentrovaným zdrojom soli. Rašelinu zbierali pri odlive na brehoch Severného mora po-

pred niekoľkými rokmi premenili túto najstaršiu soľnu panvu na Slovensku na technické múzeum a solivár, ako jeden z dokumentov technického vývoja, a vyhľásili za národnú kultúrnu pamiatku. Výrobu soli prevzal nový závod postavený v jej susedstve, ktorý aj keď je mechanizovaný, faží sol' tradičným spôsobom, teda odparovaním soľankov. Do každej zo sond vyvŕtaných v mohutných ložiskách soli v hľbke 400 až 500 metrov vedú dve rúry. Jednou sa tlačí dolu čistú vodu, druhou vychádza roztok soli. Po odparovaní v každom litre je asi 30 dkg čistej soli. Počítia sa, že v okolí solivára soľné zásoby obsahujú asi 500 mil ton. Predpokladá sa zároveň, že geologické prieskumy uskutočnené v Slánskom pohorí objavia ďalšie ložiská soli, ako to bolo napríklad pred päť rokmi v Zbudi, kde geológovia, ktorí hľadali naftu, našli náhodou veľké ložisko soli v hľbke 200 metrov.

A. ADAMEC

UŽ KOĽKÚ NOC

Studený vietor okenicou plieska,
v ďalekých výškach bzučí hviezdny
roj.

Už koľkú noc,
už koľkú noc tak fažko je jak
dneska?
Si jediná láska moja, šťastie moje,
osud môj.

Bdiem celú noc jak postrelené
zviera.
Strach obklopil ma ako bodlačie.
Čomu sa zdravá myseľ veriť vzpiera,
zúfalé srdce stokrát opláče:
Ak neľúbiš ma, nemáš ma už rada,
tak aspoň jedným chladným riadkom
vysmej sa.
Veď moja láska, čo tak kruto stráda,
nebude preto menšia, hrdoſť
pyšnejšia.

Studený vietor okenicou plieska,
v ďalekých výškach bzučí hviezdny
roj.

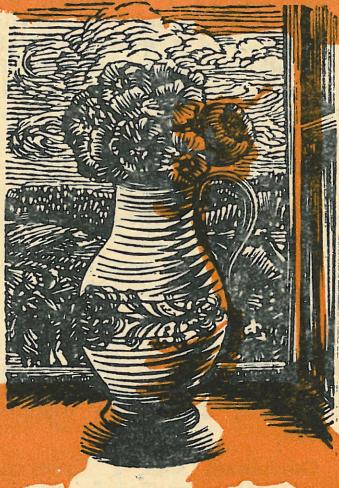
Už koľkú noc,
už koľkú noc tak fažko je jak
dneska?
Si jediná láska moja, šťastie moje,
osud môj.

Z VERSU KRAJANA VLADIMÍRA HESSE

Až rozezvučí se lesy
a najdu rozcestí
z něhož jsem všechna pole obešel
za klasem bolesti
tam usednu si tich
pro smutků všech smích.

Tam tkvím
a nitro mé je vyhořelý chrám
je ve dne tma
a ticho dokořán...

Dřevoryt Václava Maška

Porazily mne na hlavu
pláč, smutek a zloba
zímal jsem kopí, meč a štit
a táži se
zda ještě být
kam spěchat a jít?

Jsem lehký jako babí léto
chci být tich a tich
pod hlavou kámen mám
a v hrdle zastřený smích.

slovník Života

(22)

POLSKY	SLOVENSKY	ČESKY	PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne)	Štátne majetok	štátní statek
NRD	NDR	NDR			
RFN	NSR	NSR			
NZ (Narody Zjednoczone)	Spojené národy	Spojené národy			
ONZ (Organizacja Narodów Zjednoczonych)	Organizácia spojených národov	Organizace spojených národů			
ORMO (Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej)	Dobrovolná záloha Ludowej Milicji (Pomocná stráž Verejnej bezpečnosti)	Dobrovolná záloha lidové milice (Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti)	Dobrovolná záloha lidové milice (Veřejné bezpečnosti)	Štátna obchodná kontrola	štátní obchodní kontrola
ORZZ (Okręgowa Rada Związków Zawodowych)	Oblastná odborová rada	Oblastní rada odborů	PIH (Państwowa Inspekcja Handlowa)	Štátny ustav	štátní ústav
Pafawag (Państwowa Fabryka Wagonów)	Štátna továreň na vagony	Státní továrna na železniční vozy	PIHM (Państwowy Instytut Hydrologiczno-Meteorologiczny)	hydrologicko-meteorologický	hydrologicko-meteorologický
PAN (Polska Akademia nauk)	Połska akadémie vied	Połska akademie věd	PKiN (Pałac Kultury i Nauki)	Palác kultury a vedy	Palác kultury a vedy
PAP (Polska Agencja Prasowa)	Połska tlačová kancelária	Połska tisková kancelář	PKO (Powszechna Kasa Oszczędności)	Všeobecná sporiteľna	Všeobecná sporiteľna
PCK (Polski Czerwony Krzyż)	Połska červený kríž	Połska červený kríž	Komitet Obrónców Pokoju	Połský výbor obrancov mieru	Połský výbor obrancov míru
PDT (Polszczny Dom Towarowy)	Obchodný dom	obchodní dům	PKP (Polskie Koleje Państwowe)	Połské štátne dráhy	Połské štátne dráhy
			PKS (Państwowa Komunikacja Samochodowa)	Štátne automobilová doprava	štátní automobilová doprava
			PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego)	Połský výbor národného oslobodenia	Połský výbor národního osvobození

ĽUDIA
ROKY
UDALOSTI

JÚN — ČERVEN

- 1.VI. Medzinárodný deň detí.
- 1.VI.1941. ÚV PRS vydal výzvu vyzývajúcu poľský národ k zosilneniu ozbrojeného boja proti hitlerovským okupantom.

— 3.VI.1801. Narodil sa v Osiciach pri Pardubiciach, v rodine kantora František Jan Škroup, významný český hudobný skladateľ, tvorca piesne Kde domov můj k slovám Kajetana Tyla. Studioval v Prahe a potom v Hradci Králové, kde získal základy hudobného vzdelenia. Po štúdiach oddal sa divadlu. Správ spieval, potom bol hercom, ko-repetitorom a napokon 30 rokov dirigentom opery Stavovského divadla v Prahe. O jeho dirigentskom vzdelení bolo napísané v Ambrozovom slovníku, že „Škroup byl ako kapelník hvézdom prvého rádu!“

V roku 1825 František Škroup zložil vôbec prvú českú operu Dráteník na slová básnika J.K. Chmelenského, v ktorej hrdinom deňa je Slovák, a presadil, že vo vtedajšom nemeckom Stavovskom divadle aspoň v niektoré nedele sa hralo česky. Najznámejším sa stal operou na text Tylovej činohry Fidlovačka, ktorej premiéra sa konala v Stavovskom divadle 21.XII.1834. Jej hlboko precízená pieseň Kde domov můj, ktorú na premiére poprvé spieval barytonista Karel Strakatý v úlohe slepého huslistu Mareša, sa čoskoro rozšírila po Čechach a od vzniku ČSR sa stala súčasťou československej štátnej hymny. (zomrel 7.II.1862)

— 6.VI.1841. Narodila sa Eliza Orzeszkowa, poľská pokrovká spisovateľka, popredná predstaviteľka pozitívizmu. Pre jej tvorbu je charakteristická veľká láska ku krajine, prírode a vidieku. V mnohých románoch a poviedkach sa zaoberala problémami vtedajšej spoločnosti po januárovom povstaní r. 1863. Vystupovala v nich za rovnoprávnosť žien (um. 18.V.1910).

— 5.VI.1967. Izraelská agresia na arabské krajiny.

— 6.VI.1861. V Martine na zhromaždení zástupcov slovenských obcí a miest bolo prijaté Memorandum slovenského národa.

— 10.VI.1942. Zničenie Lidíc.

— 10.VI. Deň pohraničných vojsk.

— 12.VI.1946. Zomrel Karel Toman, vl. menom Antonín Bernásek, český spisovateľ a moderný básnik, národný umelec (nar. 25.II.1877).

— 14.VI.1940. Založenie hitlerovcami vyhľadzovacieho tábora v Osvienčime.

— 15.VI.1958. Vo Varšave vyšlo prvé číslo kultúrno-spoločenského mesačníka ŽIVOT, orgánu Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

— 16.VI.1871. Zomrel v Martine Ján Kalinčiak, významný slovenský spisovateľ, najlepší prozaik Štúrovej školy, ktorého tvorba sa natrvalo zapísala do kultúry slovenského národa. Narodil sa v r. 1822 v starej turčianskej obci Zátorčie pri Martine. Študoval v Necpaloch, Levoči, Bratislave a potom na vysokej škole v Halle. Roku 1846 bol vyvolený za profesora filozofie a gymnaziálneho rektora v Modre. Bol členom Kráľovskej českej spoločnosti náuk v Prahe. Písal historické povesti a poviedky: Božkovci, Milkov hrob, Bratovia ruka, Mládenec slovenský, Svätý duš, Pút lásky, Reštaurácia, Knieža Liptovské, Orava. Podľa poviedky Reštravácia bol nakrútený film Zemianska česť.

— 18.VI.1936. Umrel v Moskve Maxim Gorkij (vl. menom Alexej Maximovič Pieškov), významný ruský spisovateľ, dramatik, publicista a literárny kritik. Tvorca literatúry socialistického realizmu. Vydatel mnohých časopisov a vydavateľských sérií (nar. 28.III.1868 v Nižnom Novgorode — dnes Gorkij).

— 19.VI.1921. V Čechách na Ružovém paloučku u Moračí pri Litomyšli, kde sa podľa tradície zhromáždili pobehorskí exulantí pred odchodom z vlasti, bol odhalený pomník českým exulantom.

— 22.VI.1941. Tento deň o 4 hod. hitlerovské Nemecko spolu so svojimi satelitmi, realizujúc pred rokom vypracovaný Plán Barbarossa, prepadio bez vypočítania vojny Sovietsky zväz. Hitler vrhol na krajinu Sovietov 190 výberaných divízií, ktoré mali o.i. viac ako 3700 tankov, skoro 5000 lietadiel, ako aj vyše 50 000 diel a ménemetov. Prekvapenie a sprovoč početná a technická prevaha hitlerovcov spôsobili, že v prvých mesiacoch vojny Nemecko obsadilo značnú časť západného územia ZSSR až po Leningrad, Moskvu a Rostov. V novembri Sovietska armáda zastavila hitlerovskú ofenzívnu a sama prešla do kontraofenzívy. Vo výsledku toho nielen vytlačila agresora z vlastnej krajiny, ale oslobodila aj mnoho iných, v tom Poľsko a Česko-slovensko.

— 28.VI.1936. V Nowosielcoch sa konala najväčšia v medziwojnovom období protislačná manifestácia rolníkov (okolo 150 000).

— 22.VI.1956. Zomrel Vaclav Řezáč, významný český spisovateľ.

— 26.VI.1861. Zomrel Pavol Jozef Šafárik, predný slovenský učenec, jazykovedec, historik, básnik a spisovateľ, národný buditeľ (nar. 13.V. 1795).

— 27.VI. Sviatok mora. Deň lodiarov, prístavných robotníkov, námorníkov a rybárov.

— 30.VI.1946. V Poľsku sa konalo ľudové referendum, v ktorom rozhodná väčšina obyvateľov hlasovala za jednosnemovým parlamentom, upevnením hospodárskych premien ľudového Poľska a za hranicami na Odre, Nise a Balte.

— 30.VI.1971. Počas návratu na Zem v kozmickej lodi Sojuz 11, tragicky zahynula osádka sovietskej orbitálnej stanice Salut: G. Dobrovolskij, V. Volkov a V. Pacajev, po 24 dní trvajúcom lete.

ŽIVOT MIEDZI ŽIAK

Na 15 základných školách a jabloňskom lyceu učí sa slovenčinu skoro 600 krajanských detí zo Spiša a Oravy. Učia sa dobre a mnohé z nich si overujú svoju znalosť slovenského jazyka v listoch do našej redakcie. Píšu o svojej škole, kamarátoch, radostiach a starostiah. Ani redakcia Života nezabúda na svojich mladých čitateľov a každoročne organizuje pre nich rôzne súťaže s hodnotnými cenami. Patrila k nim napr. súťaž Staň sa mladým dopisovateľom Života, súťaže kresieb alebo aj recitačné preteky, usporadúvané spolu s ÚV KSCaS. V týchto súťažiach miemime pokračovať. Chceli sme sa však bližšie zoznámiť s našimi mladými čitateľmi, poznať ich záľuby a problémy, no a samozrejme aj ich školy. Preto som v apríli navštívil štyri školy — vo Vyšných Lapšoch, Nedeci, Kacvíne a v Hornej Zubrići.

VÝŠNE LAPŠE. Kedykoľvek prídeš do tejto obce, zakaždým objavíš niečo nové. Raz to bol nejaký nový dom, inokedy nový mostík, potom nová cesta alebo dvihajúce sa steny novej klubovej KSCaS a iné iné novoty. Zdalo sa, že tentoraz už na nič nové nenaďaží. Obec bola ako vymretá. Ani nečudo, pekné počasie popohnalo všetkých do polí dokončiť oneskorenú tento rok jarnú sejbu.

Konečne som sa ocitol pred školou, peknou poschodovou budovou v strede obce a... akoby rozsiahlejšou než do teraz. Ale to sa mi asi zdalo. Bola práve prestávka, na chodbách sa ozýval detský vravor 115 žiačok a žiakov, ktorí navštievujú túto školu. Väčšia skupinka chlapcov väšivo diskutuje o hokeji, tipuje majstrov sveta. Najväčšie šance, ako som počul, dávali hokejistom ČSSR.

— Škola sa vám akosi rozrástá, — začínam rozhovor s riaditeľkou školy

Hodina slovenčiny vo Vyšných Lapšoch

Záber zo školy vo Vyšných Lapšoch.
Recituje Barbora Biegunová

Helenou Sołtysovou. — Keď som tu bol naposledy zdala sa mi menšia.

— Máte pravdu, — hovorí riaditeľka, — pribudla prístavba, ktorú sme naposledy dobudovali. — Architektonicky je zladená so starou budovou, takže zmenu sa priam nedá povšimnúť. Tako sme však získali dodatočne niekoľko miestností, vďaka čomu, — môžem bez nadsádzky povedať, — máme dnes už skutočne dobré podmienky pre vyučovanie. Teda okrem dostatočného počtu tried máme v našej škole televíznu sálu, kabinety, telocvičnu, zboroviu, kuchyňu... Tento rok sme postavili vodovod, takže sa zlepšili aj hygienicko-sanitárne podmienky.

— Teda žiadne problémy...

— To by som nepovedala, tie sa vždy nájdu. Predovšetkým nemáme ešte ústredné kúrenie, musíme vymeniť dlážky, zíšli by sa väčšie limity na vybavenie školy atď.

— Vo vašej škole sa vyučuje slovenčina — koľko detí navštevuje hodiny tohto jazyka?

— Tento školský rok 26, ale už sa zapísalo ďalších 12 a pribudnú, hádam, aj ďalšie, takže asi prekročíme štyridsiatku. Sú rozdelené do dvoch skupín, každá má 3 hodiny týždenne. Máme všetky potrebné príručky a učebné pomôcky, platne, filmy, dostávame Slniečko, no a samozrejme Život, ktorý všetci žiaci čítajú. Učia sa dobre. Bude však najlepšie, keď sa sami presvedčíte.

Ideme v sprievode učiteľky-slovenčinky kr. Cecílie Biegunovej. Žiaci vstávajú. — Dobrý deň, — zdravia zborove. — Ukážte, — hovorí im učiteľka Biegunová, — čo ste sa naučili. Ukázali, a ešte ako! Recitovali básne, hovorili o najznámejších slovenských spisovateľoch i básnikoch a ich knihách, pekne zaspievali. Stačilo sa spytať na Život a jednou cez druhých rozprávali, že najradšej čítajú v ňom stránku pre mládež a na nej rozpráv-

ky a básne, že by radi videli na tejto stránke nejaké krátke divadelné hry atď, atď. To všetko peknou slovenčinou.

Odchádzal som z Vyšných Lapšov dvojnásobne spokojný: zo stretnutia s

ľuďmi dobrej práce v tunajšej škole mladými, ale pozornými čitateľmi, vota, ako aj z toho, že som v tejto ci predsa objavil niečo nové.

NEDECA MÁ PEKNÚ, MODER SKOLU. Bola postavena pred vysokoškolskimi rokmi v rámci celonárodné akcie Tisíc škôl na tisícočie poľského štátu. Lenže práve táto škola je výnäym prikladom, aby by sa nemalo dovolat didaktické objekty. Sú v nej veľké, priestrané triedy, pracovne a iné potrebné miestnosti, ale chýba tam dôležitá vec, ako telocvična, je zvlášť cieľne dnes, keď sa na ňach všeobecne zvyšuje počet hodín lesnej výchovy.

— Je to vážny nedostatok, — hovorí gminný riaditeľ škôl, Stanislaw S... — o to viac, že v Nedeci sa predkladá utvorenie spádovej (zbiore) školy. Preto musíme dobudovať ďalšie kŕidlo, v ktorom by sa nachádzala telocvična, kabinety a pomocné miestnosti pre učebné pomôcky. To však po vybudovaní školy v Kacvíne, pravujeme aj odborné kádre; niekoľko našich učiteľov študuje externe na

Školská mládež z Kacvína s návštevou

STÁVA SA AJ TAKTO...

Istý švajčiarsky vodič, ktorý nijako nemohol naštartovať svoje auto, stretol desaťročného chlapčeka, ktorý si bez námahu poradil s tvrdohlavým motorom. Na otázku, prečo nie je v škole odpovedal, že keďže je najhlúpejší v celej triede, riaditeľ ho pre každý prípad poslal domov, nakoľko mal v škole ohlášenú návštěvu inšpektora. Neskôr vysvitlo, že týmto vodičom bol práve inšpektor.

Overí sa aj v prípade ľudí? Dopisal iba 15 mužov, ktorí chceli mať syna, sa riadiť pokynmi profesora a dosiahol kladné výsledky. Mnoho iných, ktorí sa počiatocne rozhodli na všetky odriekania a obete, upustilo od odporúčanej trýzne a zverilo polohavie svojich budúcich detí... náhode. Nie je to prekvapujúce. Aj bez „vyčerpanosti“ a „podvýživy“ sa predsa dosahuje celkom dobré výsledky. Potvrdzujú to skoro všetky štatistiky...

hou prejavujú viacej inteligencie, ako deti s priemernou vähou. Dokázali to testové prieskumy medzi žiakmi II. a III. triedy dokázali, že tieto rozdiely sa vysrovnania. Podľa vedcov u detí s vysokou vähou dochádza k čiasťočnému zabrzdeniu rozvoja v dôsledku komplexov vyvolaných prostredím.

robila veľký hurhaj. Šťastnoučího prírastku v Japonsku Hongkongu, a to bez zásahu ťa. Tieto oblasti sú tak premenené, že samotný život v takých podmienkach prospevia znižiuju sa počtu narodených detí.

Možno sa iba zasmiať na správou, že jedna luteránska kňažka vo fínskom Laponsku nala televíziu za vynález satana a viedla kampaň ničenia televízorov, za ktorú ostatne vyzvala majiteľom plné odskodeného tomto kontexte nútia však k myšleniu výsledky 15-ročného výskumu jedného amerického vedca.

Doktor Jan Ott, riaditeľ v kumenného ústavu na Floride, ktorý skúmal vplyv rádiacieho a obrazovky TV na mladé potkávajúceho, že tieto zvieratá ponedelne pred zapojeným televízorom prijímačom šesť hodín deň neskôr „otupeli“, a po sedem objavili u nich značné poškodenie mozgového tkaniva. To ešte neznamená, — tvrdí Jan Ott, k takým istým zmenám možno dochádzať aj v mozgu človeka, ale tvrdí, že žiarenie katódovým

Podľa primára ginekologického oddelenia nemocnice v Hohenlimburgu — prof. Langredera — plod získava obyčajne polohavie biologicky slabšieho partnera. Teda, keby sme si chceli zaistiť syna — jeho otec by mal byť... psychicky a fyzicky slabší ako matka. Okrem toho mal byť vyčerpaný prácou a... dobre podvýživený.

Samořejme, je to iba hypoteza, avšak podľa profesora v 90 percentach potvrdená na zvieratách.

V hlavnom meste Kniežatstva Lichtenštejnského — Vaduze. majiteľka známej reštaurácie otvorila zvláštnu sálu určenú iba pre... mačky.

Táto snímka nám neveľa hovorí, ale v západnom svete na-

Prekvapujúce, na ázijské pomery, je stále klesanie prirodze-

sokej škole. Zatiaľ vo vyučovaní prechádzame na systém pracovní. Utvoriť sme už pracovne fyziku a chémie, biológiu, poľského jazyka a matematiku.

— V nedeckej škole sa koná aj vyučovanie v slovenskom jazyku...

— Áno, máme ôsmu triedu, ktorá tento rok končí. Traja žiaci z tejto triedy chce pokračovať v študiiach na strednej škole na Slovensku a preto podali prihlášky na ÚV KSCaS. Zároveň sa zapísalo 14 nových žiakov — a od rodičov, ako to hovoria predpisy, bude závisieť, či začnú navštievoať slovenskú školu alebo sa budú učiť slovenčinu ako predmet. S príručkami a učebnými pomôckami stojime dosť dobre, ostatne porozprávajte sa o tom s našou slovenčinárkou Barbarou Majerčákovou.

— K nepochybým úspechom patria založenie a pôsobnosť poľnohospodárskej školy, ktorá sa taktiež nachádza v tejto budove.

— Je to dvojročná škola a pôsobí od roku 1961. Doteraz ju zavŕšilo vyše 150 absolventov hlavne z Nedece, ale aj

riadielom školy Andrzejom Milaniakom

lámp nie je pravdepodobne celkom ľahostajné pre nedospelé organizmy.

PANTOMIMA V DOLNÍ SNĚMOVNĚ

Nedávno se v britské sněmovně odehrála následující scéna: dva poslanci uchopili pod paže bývalého labouristického ministra Georga Thomase a násilím ho posadili na křeslo hlasatele. Thomas se opíral pouze na oko. Tři členití totiž sehráli tradiční pantomimu uvedení zvoleného hlasatele na jeho křeslo. Tento zvyk má zajímavou historii. Když město sněmovního hlasatele nebylo ani placené, ani bezpečné. Mnozí, kteří si zneprátili v této funkci anglické monarchu, platili hlavou. V onech dobách opravdu musel být zvolený hlasatel násilím posazován na hlasatelské křeslo.

SRDCE NA JADERNÝ POHON

Britské ministerstvo zdravotnictví objednalo prvních 100 přístrojů na podporu srdeční činnosti. Přístroj je poháněn jádernou baterií izotopu plutonia 238, která má vydržet 10 — 20 let.

Ve Stockholmu ohlášeno oficiální zasnoubení krále Karla XVI. Gustava se slečnou Sylvii Sommerlathovou. Rada osob se táže, jak je to možné, že král se může zcela bez překážek oženit s dívou bez titulů, zatímco některí příslušníci rodu Bernadotte ztratili nárok na trůn, jestliže se nevhodně oženili.

Anna Guzmanová, vdova po priemyselníkovi, odovzdala v ro-

Nižných a Vyšných Lapšov a Kacvínou. Pripravuje mladých ľudí k rolnickejmu povolaniu, ktoré predsa vyžaduje stále vyšie kvalifikácie. Škoda, že ju navštieva pomerne málo žiakov z iných obcí, ktorí v budúcnosti hodlajú pracovať v poľnohospodárstve.

O TAŽKOSTIACH KACVÍNSKEJ ŠKOLY SME UŽ NERAZ PÍSALI. Škola ako budova s určitým počtom tried prakticky v Kacvíne nexistuje a vyučovanie sa koná v troch budovách, nachádzajúcich sa na rôznych miestach obce. Podmienky, v akých sa musí

učiť 165 žiakov z Kacvína, sú horšie než zlé. Sice pred pár rokmi Kacvínčana pristúpili k výstavbe novej školy — zviezli stavebný materiál, pripravili drevo, vykopali základy — ale na tom sa všetko skončilo. Odvtedy sa už základy pomaly zasypali, drevo hnije a škola naďalej čaká. Preto sa pytam riaditeľa školy Andreje Milaniaka prečo sa vlastne nič na stavbe nerobi.

— Nemôžeme nájsť stavebný podnik, — hovorí riaditeľ — ktorý by sa podujal výstavby. Máme na stavbu prostriedky, ale stavebného podnika ako nebolo, tak nie je. Zatiaľ však musíme učiť v takých podmienkach, aké máme. Chcem poznamenať, že sme v našej škole vytvorili tzv. kompenzačnú skupinu pre detí so slabým prospechom. Každý učiteľ v rámci dvoch spoločenských hodín pomáha týmto deťom osvojiť si potrebné vedomosti, takže aj one dosahujú kladné výsledky.

— Slovenčina ako dodatočný predmet vari nerobi žiakom tažkosti pri učení sa iných predmetov?

— Áno, nerobi, niektorí majú veľmi dobrý prospech.

— Ako som sa dozvedel, v kacvínkej škole iba 15 žiakov navštevuje hodiny slovenčiny.

— Áno, nie je ich veľa. Učia sa v dvoch skupinách, staršej a mladšej.

Skupinka žiakov učiacich sa slovenský jazyk z Hornej Zubrince so svojou učiteľkou Lydiou Mšálovou

Snáď tento rok niečo pribudne. Zápis sa u nás ešte nekonali, dáme ich však verejne oznámiť (priopomíname, že termín zápisov sme uverejnil v minulých číslach Života — J.S.). No ale podme sa podívať do triedy, kde učiteľka Mária Bogacká má práve hodinu slovenčiny.

Vchádzame, žiaci pekne zdravia. Práve končia slohovú úlohu, v rámci ktorej, — aká náhoda! — pišu listy do redakcie Života. — Prečítajte, — nabadá ich učiteľka, — čo ste napsali. Čítajú, jeden, druhý... Zaujímavé listy, pekne napísané, radosť počúvať. V každom iné problém, iné otázky. Rastú teda aj noví dopisovatelia žiata.

DO HORNEJ ZUBRICE SOM CESTOVAL S ISTÝMI OBAVAMI, ČI SA MI PODARÍ TRAFIŤ BEZ TAŽKOSTÍ DO ŠKOLY Č. 2. Je to totiž dlhočiná obec, ktorá spolu s Dolnou Zubricou tvorí prakticky jeden celok a tiehore sa údolím mnoho kilometrov. V Jablonke stretám známeho, ktorý mi poradil, že mám vystúpiť na šiestej zastávke. Užkostivo teda počítam zastávky. Konečne šiesta — naozaj pri škole. O chvíľu už sedím v pracovni riaditeľa školy Jana Pierchalu.

— Pripravujeme sa k utvoreniu u nás spádovej školy, — hovorí riaditeľ, — ktorá začne naplno fungovať o dva roky. Ale už teraz dovážame 45 detí (5.-8. tr.) zo školy č. 3. Prípravy zahrňujú aj učiteľské kádre, — traja učitelia študujú na vysokej škole, ďalší začnú tento a na budúci rok, — a... stavbu telocvične. Družstvo Obvodného zväzu invalidov v Krakove, ktoré sa podieľalo na výstavbe školy, chce nám spoločne kryť aj stavbu telocvične, lenže zatiaľ nemôžeme nájsť stavebný podnik. (teda podobné problémy ako v Kacvíne a Nedeci — J.S.).

— Koľko detí sa učí slovenčinu vo vašej škole? — Žiaľ, iba osiem. Učia sa v jednej skupine, čo je dosť obľúbené pre veľký vekový rozdiel žiakov. Má ich na starosti učiteľka Lýdia Mšálová, činiteľka vašej Spoločnosti. Tento rok sa však zapísali už ďalší štyria žiaci a pred ukončením termínu zápisov snáď este niekoľko pribudnú, takže sa vari podarí utvoriť dve skupiny, čo by vyučovanie značne uľahčilo. Žiaci majú dobré podmienky. Určili sme pre nich zvláštnu triedu, majú slovenské časopisy, len Život nedostávame (budeme radi, keď ho škola predplatí — J.S.).

Ako však vysvitlo pri stretnutí so žiakmi, všetci nielen poznajú, ale aj pravidelne čítajú náš krajinianský časopis doma. Prejavovali veľký záujem o články z dejín a súčasnosti Československa, čakajú na novú súťaž Života...

Na záver niekoľko poznámok. Ako vyplýva z rozhovorov s riaditeľmi škôl a učiteľmi, dodatočný predmet — slovenčina nesťahuje žiakom zvládnutie iných učebných predmetov. Spravidla dosahujú dobrý prospech a nezriedka patria k najlepším v škole. Väčšiu pozornosť vyučovaniu slovenčiny majú by venovať, okrem rodičov, aj miestne skupiny KSCaS. Bolo by napr. prospešné, keby sa MS podieľali spolu so školami na organizovaní pre deti rôznych podujatí, ako sú zimné stromčeky a pod. Ústredný výbor KSCaS mal by systematicky zásobovať žiakov krásna a mládežnickou literatúrou. To sú konkrétné postuláty aj škôl, ktoré pre dobro našich detí treba ešte dôslednejšie realizovať. Návštevy v uvedených školách poskytli aj rad iných poznatkov, ale o tom inokedy. Teraz, keď sa všetci žiaci chystajú na zaslúžený odpočinok — prázdniny, želáme im veľa slnka a množstvo pekných zážitkov.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

DIALOG ŠIFROU

Sifrant britského velvyslancov v Bonnu zaslal šifrovaný telegram Foreign Office do Londýna: „Otevřete mi, jsem zamčen v pokoji.“ Nejdříve mysleli, že je to vtíp. Avšak po výměně dalších šifrovaných telegramů britské ministerstvo zahraničních věcí zatelefonovalo na vyslanectví a nešťastný sifrant byl vypuštěn z pasti.

Uruquajský studentům ministerstva vzdělávání zakázal nosit džíny, vousy a dlouhé vlasy. Přípustné jsou knírky, které nepřesahují koutky úst. To vše pouze ve jménu péče o hygienu. Nařízení dále zakazuje studentům veškerou politickou, společenskou a náboženskou činnost. Také ve jménu péče o čistotu.

Rudi Gernreich, americký projektant módy, šokuje svět svý-

mi nápady. I výstřední osoby málokdy jeho módní výstrelky nosí. Letos mistr předvedl na módní přehlídku v Novém Yorku mimořádně „nápadité“ oděvy. Např. ze starých součástek bicyklu, které uvedl slovy: „V naší době je člověk se stroji velmi silně spojen a to se musí projet i v jeho odívání.“ Na snímku vidíme Gernreicha s jeho „bicyklovými“ modely.

V ZÁUJME DOBREJ PRÁCE MIESTNÝCH SKUPÍN NA SPIŠI

Dňa 9. mája t.r. konalo sa v klubovni miestnej skupiny v Novej Belej pracovné zasadnutie predsedníctva Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov za účasti členov ÚV zo Spiša a zástupcov miestnych skupín tunajšieho obvodu. Predsedníctvo, ktoré viedol predseda ÚV Ján Molitoris, sa zúčastnil tajomník Novotarského gminného výboru PZRS s. Tadeusz Dłubacz a zástupca oravského obvodu KSCaS Ján Kovalík.

V správe o činnosti Spoločnosti za prvy štvrtok tohto roka a v programe ďalšej práce v letom období, ktoré predniesol tajomník ÚV Augustin Andrašák, ako aj v diskusii, ktorej sa zúčastnilo 14 krajánov, zdôrazňovalo sa najmä nutnosť dôsledného realizovania schvaľovaných programov organizačno-kultúrnej činnosti; zvýšenie aktivity organizáciej pôsobnosti ústredného vedenia a miestnych zložiek Spoločnosti; prehľatie kolektívnej práce a ďalšie zvyšovanie členskej základne KSCaS. Upozorňovalo sa, že programy pôsobnosti KSCaS nemôžu byť všeobecne, ale musia byť konkretné pre každú miestnu skupinu a ostatné zložky Spoločnosti. Miestne skupiny musia zároveň vedieť, aké majú finančné prostriedky na podujatia, ktoré majú vo svojich plánoch. Zdôrazňovalo sa tiež, že zrušenie obvodných výborov a pracovných zmlúv s obvodnými inštruktormi dňa 31. marca t.r. a nezabezpečenie ich ďalšej práce v nových organizačných podmienkach, ako aj nedostatok smerníc pre miestne skupiny — bol príčinou podstatného zoslabenia činnosti v období marec-máj tohto roka. Nekonal sa kultúrne podujatia zahrnuté v pracovnom programe, napríklad: prehliadky folklórnych súborov, stretnutia s obojáromi pri príležitosti 31. výročia víťazstva nad fašizmom. Zastala práca s nacvičovaním našich súborov. Tradične veľa pozornosti bolo venované otázkam vyučovania slovenčiny, v tom aj zabezpečeniu vyučovania deviatim prihláseným kandidátom na stredné školy na Slovensku.

V súlade s návrhmi prihlásenými v diskusii bol zvolený kultúrno-organizačný výbor KSCaS na Spiši, v ktorom sú zastúpené všetky miestne skupiny. Základnou úlohou tohto výboru bude pomoc miestnym skupinám vo zvyšovaní ich organizačnej a kultúrnej činnosti, obohacovanie ich pracovného programu a výmena skúseností medzi jednotlivými skupinami, čo by prispelo k aktivizácii miestnych skupín. Predpokladá sa, že tento výbor, ktorý bude pôsobiť pri Ústrednom výbore, bude mať svoje zasadnutia každý štvrtok. Za predsedu tohto výboru bol zvolený kraján F. Kurnát, za podpredsedu Valent Krištofek, a za tajomníka kr. Jozef Bryja. Zároveň bolo rozhodnuté, že pracovné plány miestnych skupín na Spiši budú skonkretizované. Čaká ich tento rok prevedenie volieb výborov a revíznych komisií, účasť na celokrajanských prehliadkach folklórnych súborov a divadelných kružiek, dychoviek, recitačných súťaží mládeže, tradičných vatrach a iných podujatiach, ako aj účasť na pripravách programu osláv 30. výročia našeho krajanského hnutia, ktoré sa budú konáť na budúci rok.

Na návrh krajánov zo Spiša Ústredný výbor zamestná kr. F. Kurnáta na úväzku kultúrneho inštruktora. Jeho pracovné povinnosti budú prispôsobené pracovným podmienkam novej organizačnej štruktúry Spoločnosti. Bolo rozhodnuté, že inštruktori s podobnou pracovnou náplňou budú zamestnaní aj na Orave a v Zelove. Ústredný výbor vypracuje inštrukciu o zásadách financovania a vyučovávania prostriedkov udeľovaných miestnym skupinám z celoorganizačného rozpočtu. Túto inštrukciu dostanú všetky miestne skupiny.

Závažným bodom rokovania predsedníctva ÚV boli otázky spojené s rozvíjaním spolupráce s Maticou slovenskou, Česko-slovenským ústavom zahraničným a so susednými pohraničnými okresmi na Slovensku. Plán spolupráce na tento rok prerokovala v dňoch 7.-8. apríla t.r. v Bratislave delegácia našej Spoločnosti — J. Molitoris a A. Andrašák s vedením Československého ústavu zahraničného a Odboru pre zahraničných Slovákov MS. Rozhovorov sa zúčastnil aj dolupodpísaný. Tento plán zahrnuje účasť súboru Spoločnosti na folklórnom festivale v Detve, choreografickú pomoc pre súbory KSCaS, účasť na SAS, rekreáciu pre deti zo Spiša a Oravy na Slovensku a zájazd krajanskej mládeže zo Zelova a Kucova do Prahy. Predsedníctvo zároveň rozhodovalo, že vedenie Spoločnosti sa oboznámi s účebnými výsledkami krajanských detí študujúcich na stredných školách v Kežmarku a Poprade, ako aj s možnosťami prijatia ďalších žiakov zo Spiša a Oravy na sponinaných gymnáziach a v Dolnom Kubíne.

Nasledujúce pracovné zasadnutie predsedníctva ÚV KSCaS venované otázkam práce miestnych skupín na Orave sa bude konáť v júni t.r. v Jablonke.

ADAM CHALUPEC

deti. Oravania využívali každý kúsok pôdy, ktorý bolo možno zaorat. Ešte dodnes sa zachovali stopy po vtedajšej orbe. Dnes sú tam, samozrejme, lesy.

V tom čase v Dolnej Zubrici bola pálenica a pivovár, ktoré patrili oravskému panstvu. Okrem toho panstvu patril pekný kus zeme, na ktorom sa pestovalo zemiaky a jačmeň pre tie to dve výrobne. Poddaní, ktorí pracovali na týchto pozemkoch, mohli brať výlisku, ktorými kŕmili dobytok. Mohli dostať aj pálenku, a preto mnohí z nich nadmerne pili.

Keď však nastali neúrodné roky, veru prestali piť. Nasatali veľký hlad. Ľudia bedarili. Stávalo sa, že štyria ľudia za celý deň nakopali len toľko zemiakov, že navečer ich jeden človek dokázal odniesť domov. Zemiaky ne-skladovali v pivnicach, ale

KREMPACHY

Pri príležitosti Dňa osvety, knihy a tlače 2. mája t.r. ko-nalo sa v Obecnom kultúrnom dome v Krempachoch prvé vystúpenie tamojšieho súboru piesní a tanco pod vedením Valenta Lukáša, ako aj vystúpenie detského súboru miestnej skupiny KSCaS pod vedením Karola Slováka.

Podujatia sa zúčastnili: s. Tadeusz Dłubacz, tajomník GV PZRS v Novom Targu, s. Jan Niedza-Kubinec, náčelník Gminného úradu v Novom Targu, s. Jan Ksiażkiewicz, riaditeľ podniku RSW „Prasa-Książka-Ruch“, filiálka v Novom Targu, kr. Ján Molitoris, predsedna ÚV KSCaS, kr. Ján Petrášek, predsedna MS KSCaS v Krempachoch, ako aj miestni obyvatelia v počte asi 200 osôb.

Vystúpujúci súbor dospelej mládeže mal v programe piesne a tanco folklórnych súborov KSCaS z Krempach, Novej Belej, Jurgova, Kacviny a Nedece len s tým rozdielom, že niektoré piesne boli preložené do nárečia. V podstate celý program bol predvedený v spiškom nárečí okrem troch slovenských piesní.

Na záver vystupoval detský súbor. Bolo to vystúpenie súvisiace s ukončením kurzu tohto súboru a pri tejto príležitosti predsedna MS KSCaS v Krempachoch, kr. J. Petrášek odovzdal členom súboru diplom.

Po skončení umeleckého programu sa na návrh vedenia OKD v Krempachoch konala porada, ktoréj sa zúčastnili stranickí a gminní predstavitelia z Nového Targu, zástupcovia našej Spoločnosti, vedenie OKD, ako aj zástupcovia spoločenskej programovej rady klubu v Krempachoch. Základnou tému porady boli otázky ďalšej činnosti súboru piesni a tanco v Krempachoch.

AUGUSTÍN ANDRAŠÁK

NA ORAVE PRE 140 ROKMI

Našich čitateľov bude snáď zaujímať, ako žili ľudia na Orave v rokoch 1835 — 1842. To, čo tuna pišem, mi rozprávala moja matka, ktorá to zase počula od svojho otca a môjho starého otca, ktorého som žiaľ nepoznal, lebo umrel ako 87-ročný v roku 1904.

V roku 1835 nastali na Orave zle časy, o.i. následkom nepriaznivého počasia. Kruté zimy a mokré letá trvali celých sedem rokov. Zimy boli dlhé a v lete celé týždne, ba aj mesiace pršalo. V tom čase bola Orava veľmi zafudnená, že väčšina ľudí mala iba po hektári zeme, ktorú museli deliť medzi svoje

vôzne. Ľudia využívali každý kúsok pôdy, ktorý bolo možno zaorat. Ešte dodnes sa zachovali stopy po vtedajšej orbe. Dnes sú tam, samozrejme, lesy.

Tí, ktorí mali trochu lanového semena, boli šťastnejší. Semeno sušili na peci, potom tlkli v „stempach“ čiže drevených mažiaroch dovtedy, kým z toho nebola múka. Keď ju zmiešali s múkou zo sečky a spolu uvarili „klosku“ bola súdržnejšia a voda sa neoddeľovala.

Takto trvalo štyri roky, ale ani potom sa nič nezlepšilo, práve naopak, nastali epidé-

PODÍL ČECHŮ NA ROZVOJI ŽYRARDOWA

Mesto Žyrardów leží na doopravu cesté Varšava — Kołuszki, 25 km od hlavného mesta. Bylo založeno na pozemkoch vesnice Ruda Guzowska, pôvodne ako tovární osada. Nazývaná bola po Filipu de Girardovi, francúzském vynálezci (mj. stroje na mechanické spíjádanie lnu), ktorý bol pozván vládom Polského kráľovství v r. 1824 a v letech 1829 — 1933 uvedl do provozu prvý strojník píadeľnu lnu v Polsku na zakázku akciové společnosti.

Žyrardów

Snímek J. Siudecki

okupace úderné skupiny Lidové gardy vyhodily do vzdachu v r. 1943 vojenský vlak. V témž roce hitlerovci provedli veľkou popravu. Celkom v letech 1939 — 1944 bolo na miestnom hřbitově policií zastreleno několik set osob.

Místní Česi také přispěli ke sbízení Poláků a Čechů. V letech 1881 — 1946 žil v Žyrardově Paweł Hulka-Laskowski. Přeložil do polštiny díla vynikajícího českého básnika a spisovatele Svatopluka Čecha, mj. Jestřáb contra Hrdlička, dále Ignáce Hermanna Otec Kondelík a ze Vejvara, v roce 1927 pořádal Boženy Němcové Babíčku a také mu vděčíme za překlad proslulého Haškova díla Osudy dobrého vojáka Švejka. Z jeho překladů nutno uvést i Čapkův román Továrná na absolutno a Karla Havlička Borovského Krest sv. Vladimíra.

Rodiče Hulky-Laskowského pocházelí ze Zelova a do Žyrardowa přišli za chlebem. Zde se narodil syn Paweł a zde také navštěvoval školu při továrně. Když mu bylo jedenáct let, pracoval již v

mie a ľudia začali masovo umierať. Denne umieralo v dedine po 20 až 30 ľudí. Po čase zomrelých už ani nepochovávali v rakvách, len ich zvážali na cintorín a pochovávali v hromadných hroboch. Nakoniec v Dolnej Zubrici už ani nepochovávali na cintoríne, len na chotári hraničiacom s chotárom Oravky. Češi donedávna bolo možno vidieť tie hroby, ktorí ľudia nezaorali. Epidémia trvala tri roky a spôsobila, že dediny ostali vyľudnené.

V ôsmom roku sa situácia trochu zlepšila. Oravské panstvo rozoslalo po dedinách zrno, aby všetci ľudia nevymerli. Zrno prichádzalo k riečiarom. Keďže ľudia vtedy nevedeli čítať ani písat, boli presvedčení, že riečiar dostal obilie pre seba. Preto chodili k nemu pracovať na poľe dúfajúc, že ich vyplatí zrno. Lenže nie všetci oblie dostali. Medzi tými,

žyrdowských závodech. Sám se vzdělával a připravoval na univerzitní studie. Vystudoval filosofii. Řadu článků uveřejňoval v časopisech „Wiadomości Literackie“, „Skamander“, „Robotnik“ a také v deníku „Trybuna Robotnicza“. Zajímavá je jeho autobiografie, která byla vydána ve Varšavě v roce 1934 „Muj Żyrdów“. Je to monografie dělnické osady. Autor ukázal šedý den města, život obyčejných lidí, jejich vítězství i porážky.

Po osvobození v roce 1945 v Žyrdowě se ihned snažili uvést do provozu zpustošené závody. Pak byly závody rozšířovány. Vznikla zde nová odvětví průmyslu a řemesla. V roce 1946 měl Žyrdów 20 000 obyvatel, a v roce 1961 již 30 000. Ve městě je nemocnice, městský vodovod, 7 základních škol, 4 odborné školy, lyceum, kulturní dům, Muzeum dějin dělnického hnutí. Z XIX. století se zachovala budova staré přádelny, bělidlo a několik domů (kalek).

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

ZELOV

Dne 30. dubna t.r. byla v kulovně Zelovských bavlnářských závodů uspořádána slavnostní akademie u příležitosti Svátku práce, kterou připravil Organizační výbor prvomájových oslav v městě a obci Zelov. Akademie se zúčastnili kromě široké veřejnosti: první tajemník ZO PSDS Zelovských bavlnářských závodů „Fanar“ Jan Rogut, člen VV PSDS v Piotrkowě Wawrzyniec Cholewiński, první tajemník MV a OV PSDS v Zelově Józef Tosik, náčelník města a obce Zelova Stanisław Baranowski, předsedkyně MV a OV Jednotné národní fronty Krystyna Wołejszowá a zástupci Sjednocené lidové strany a Demokratické strany.

O významu Svátku práce a také o rozvoji a výstavbě Zelova hovořil ve svém projevu s. J. Tosik. U příležitosti svátku 1. máje byl vyznamenán dvěma medailemi za dobývání Berlína a překročení Odry a Nisy Józef Gajda z Wypychowa, jemuž medaile předali s. J. Tosik a s. S. Baranowski. Dalších pět osob obdrželo odznaky Jednotné národní fronty.

Na závěr akademie vystoupily dětské soubory Kulturního domu Zelovských bavlnářských závodů.

rým sa neušlo, bol aj môj starý otec. Aj keď pracoval u richtára celý deň, domov sa vrátil naprázdno.

Matka môjho starého otca, teda moja prababička, bola vdova. Mala dvoch synov, môjho starého otca a jeho mladšího brata. Bola dobrá gazdina, mala pol „okringleho“ (asi 1.20 ha) zeme, dve kravy, ktoré dobre kŕmila. V lete robila syry, ktoré sušila na zimu, čo im asi dovolilo prežiť tie strašné roky.

Tri roky nikdo neobrábal pôdu. Tí, ktorí ostali nažive, siali len na vlastných poliach. Neskôr však prišli úradníci oravského pánskata a začali predávať polia, ktoré nemali majiteľov. Pôda nebola drahá. Kto nemal peniaze, mohol kupovať na úver. Vpisali ho na listinu a potom pomaly splácali.

Môj starý otec, Ján Binka, tiež kúpil na dražbe veľký

1. máje ráno jsme se sešli — Zelované a občané z okolních vesnic, školní mládež a členové politických a společenských organizací — na hřišti zemědělské školy. Od tut se po vyslechnutí projektu prvního tajemníka ÚV PSDS a stručných slov s. J. Tosika prvního tajemníka MV a OV PSDS v Zelově, odebralo asi osm tisíc lidí ve slavnostním pochodu do ulic Zelova a před čestnou tribunu. V pochodu s námi kráceli vojáci z jednotky v Lasku.

Veselice, která se měla konat původně v přírodě, byla pro nepříznivé počasí uspořádána v sále Domu požárníků v Dzielné ulici.

V Kulturním domě Zelovských bavlnářských závodů se dne 2. května t.r. konala členská schůze Obecního družstva „Samopomoc Chlopska“, jíž se zúčastnil také poslanec B. Cieniewski, místopředseda Vojvodského svazu družstev Wiesław Olejniczak, náčelník města a obce Zelova Stanisław Baranowski a první tajemník ZO PSDS Obecních družstev „Samopomoc Chlopska“ Zenon Pogocki.

Schůzi zahájil předseda družstevní rady Marian Szymorek, který uvítal shromážděnou a navrhl na předsedu členské schůze Zenona Kopku, což bylo jednohlasně schváleno.

Minutou ticha byla uctěna památka zemřelého člena Revizní komise a delegáta na sjezd družstevníků Waclawa Stańczyka.

Schůze zvolila předsednictvo a stanovovou komisi. Předseda Franciszek Antoszczyk předložil zprávu o činnosti družstva za rok 1975 a plán na rok 1976. Zprávu dohledců rady a revidenta předložil Marian Szymorek.

O slovo se přihlásilo 10 členů, jimž odpovídalo na všechny dotazy předseda družstva.

Ve svých projevech náčelník města a obce Zelova a místopředseda Vojvodského svazu družstev kladně hodnotili práci zelovského družstva a jeho vedení. Toto družstvo je nejlepší ve vojvodství.

Bilanci za uplynulý rok a rovněž schválený plán na rok 1976 předložil předseda Antoszczyk. Jednohlasně bylo schváleno rozdělení bilančního přebytku v částce 2 530 132,40 zlatých, o němž referoval hlavní účetní Stanisław Chojnacki. Členská schůze zvolila 19 členů dohli-

žecí rady. V závěru členové Obecního družstva „Samopomoc Chlopska“ v Zelově schválili usnesení a návrhy.

W. LUSCINSKI

VYDARENÝ ZÁJAZD

V dňoch 1. až 3. apríla t.r. sa uskutočnil zájazd zahraničných poslucháčov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského po pamätných miestach Slovenska. Zájazd pripravila Zahraničná komisia FV SZM Filozofickej fakulty UK. Výletu sa zúčastnilo 30 študentov z Bulharska, NDR, Maďarska, Juhoslávie, ZSSR a samozrejme i naša pática z Poľska.

Prvý deň zájazdu sme navštívili Topoľčianky, kde sme si prezreli bývalý prezidentský palác, múzeum a krásny park.

Ďalším mestom, ktoré sme navštívili, bola Banská Bystrica. Prehliadka múzea Slovenského národného povstania priblížila zahraničným študentom hrôzu fašizmu a hrdinský boj slovenského národa.

V programe zájazdu boli aj Tatry, pýcha slovenskej prírody, Štrbské pleso, Areál snov, Starý Smokovec, Tantská Lomnica, jazda sedačkovým výťahom na Solisko a Hrebienok, čo zanechalo na účastníkoch výletu nezabudnuteľné dojmy, ktoré ešte zvyšovalo pekné počasie.

Poslednou zástavkou bola Demänovská dolina a návšteva Jaskyne Slobody — jednej z najkrajších kvapľových jaskýň nielen na Slovensku, ale aj vo svete.

Zámer organizátorov prihlásiť zahraničným poslucháčom Slovensko sa vydařil. Zájazd prispel aj k vzájomnému spoznaniu sa študentov z jednotlivých krajin a k prehľebiu internacionálnych vzťahov. Pre nás, študentov zo Spiša a Oravy, študujúcich v Bratislavе, bola to ešte jedna príležitosť bližšieho spoznávania starej vlasti.

DOMINIK SURMA

KACVÍN JE AJ V IRÁNE

Som žiačkom ôsmej triedy Základnej školy v Kacvíne. Volám sa Irena Maršálková.

kus poľa a keďže nemal peniaze, vzal ho na úver. Keď sa vrátil domov a povedal svojej matke čo urobil, veľmi sa rozcúlila, keďže na tak veľkom kuse pôdy nemal kto pracovať. Preto starý otec musel pomýšľať na ženbu. Mal už vyhliadnuté dievča v rodine, ktorá mala pekné dievčatá, ale sa mu nepodarilo dostať tú, ktorá chcela za ženu. Môj starý otec bol veryký a celkom švarný mládejec len trochu krivák. Preto ho ani nevzali za vojaka, keď pandúri verbovali. A verbovali takto: prichádzali do dediny, predvádzali rôzne kúsky, usporadúvali tanečné zábavy. Prirodzene, že na takú zábavu mladí radi chodili. Keď sa už poschádzali mládenci, pandúri obkolesili mestnosť a brali vsetkých chlapcov schopných služby, ktorí sa nepodarilo ujsť do „šoltýstva“ alebo do „zemianstva“, lebo tam už pandúri

nemali právo vojsť. Tam už totiž pánni boli šoltýsi.

U nás. V Dolnej Zubrici, sa podnes určitá časť dediny menuje „šoltýstvom“, zasa v Hornej Zubrici „zemianstvom.“ Pri kostole je most cez potok. Keď mládenec utiekol cez tento most, bol už bezpečný — nachádzal sa v „zemianstve“.

Ale vráfme sa k ďalším osudem môjho starého otca. V dedine sa rozprávalo, že sa chce ženiť a tak po čase prišla za ním jedna žena z horného konca dediny so správou, že jej suseda-vdova by sa za neho rada vydala. Starý otec išiel za tou vdovou a zakrátko sa dohovorili. Vtedy bolo zvykom, že keď si mládenec bral vdovu, musela mu zapísť kus poľa. Keďže vdova mala dieťa, ktoré nechcela kŕidiť, dohodli sa, že môjmu starému otcovi bude patriť všetko, čo vygaz-

učí sa slovenčinu a veľmi rada čítam. Doma mám asi dvadsať slovenských kníh. Pravidelne čítam Slniečko, ktoré prichádza každý mesiac do školy, ako aj Život, ktorý rodičia predplácajú. V živote je hodne pekných článkov, najradšej čítam o Jánošíkovi, slovenskom ľudovom hrdinovi.

V stredisku pracovali dvaja lekári — internista a Zubný lekár. Netrvalo to však dlho, lebo vlastní internista prestal k nám náhle dochádzať, a tento rok nedochádza už ani Zubný lekár. Je to vraj preto, že lekári nemajú kde bývať. Tu musíme pripomenúť, že o tejto otázke sa hovorilo aj na vlaňajšej porade dopisovateľov Života v Krempachoch, kde sme sa od náimestníka riaditeľa Plánovacieho oddelenia Vojvodského úradu v Novom Sáči inž. J. Palucha dozvedeli, že „je taká podmienka, že pre lekára a dobrého odborníka musí byť byt. Tento problém má vyriešiť Gminný výbor a Gminný úrad v Lopusznej do konca roka“. Samozrejme, že s pomocou bývalých gminných orgánov v Lopusznej sme takisto pripravili, — s ústredným kúrením a vodou, — ale lekára ako nebolo tak ani nie je. My sme svoje záväzky splnili, preto myslím, že Nowotarský gminný úrad, do ktorého sme boli tento rok začlenení, mal by nám pomôcť vyriešiť čo najskôr túto naliehavú otázkou lekárskeho obsadenia v našom združovnom stredisku. Tu musíme poznamenať, že najbližšie zdravotné stredisko sa nachádza v Ostrowsku, vzdialenosť 8 km. Pritom je stále preplnené, lebo obsluhuje asi 11 obcí. Dochádzanie do tak vzdialého strediska, najmä s malými deťmi je mimoriadne obťažné.

IRENA MARŠÁLKOVÁ
Kacvín

Milá Irena! Teší nás Tvoj list a Tvoja záľuba v čítaní. Otázka nás ani tak veľmi neprekvapila. Je predsa známa, že hodne veľkých miest má svojich menovcov iných krajínach. Napr. Praha má svoju menovku vo Varšave, kde veľká, pravobrežná štvrt hlavného mesta sa nazýva Praha. Je zároveň niekoľko Varšáv. Jedna z nich sa nachádza v Spojených štátach. Zatiaľ vieme o jednom Kacvine (na niektorých mapách písaný aj ako Kazvin) nachádzajúcim sa v Iráne. Je to druhé najväčšie priemyselné mesto po Teheráne, hlavnom meste tejto krajiny. Leží vo vzdialosti asi 150 kilometrov na severozápad od Teheránu. Je to mesto s dlhoročnou historiou a mnohými pamiatkami, ktoré najmä v poslednom období zaznamenalo rýchly rozvoj.

REDAKCIA

POZDRAV
REDAKCII

Pedagóga „Lisof“
Narszajk
ul. Folksol 13

Sordeene poľnohospodárstvo
z Hongrie Mordviny
Poľskie z obzaj
pobytok v obci
sle Anna Maćukowa

Pozornosť každého návštěvníka v Novej Belej upůtuje pekná poschodová budova stojaca v centre obce, v ktorej sa kedysi nachádzalo sídlo Obeňského národného výboru. Keď pred niekoľkými rokmi v dôsledku reorganizácie miestnych národných výborov a utvorenia gminných úradov naša obec sa dostala ku gmine Lopuszna, táto budova bola upravzdená. Aby však nestala nevyužitá Novobelania sa obrátili na patrčné úrady, aby v nej utvorili zdravotné stredisko. Tak sa aj stalo. Samozrejme, budovu bolo treba k tomuto účelu patrične adaptovať, čo sme aj urobili.

duje až do ženinej smrti, ale pole mu nezapísala. Ani môj starý otec, ani jeho budúca manželka nemali peniaze, preto aj ohlášky, aj sobáš mali na úver.

Po svadbe začal starý otec uvažovať, ako by si mohol privyrobiť. Mal v Bobroveznáme, ktorý mu požíchal peniaze, za ktoré kúpil dobrého koňa. Išiel s ním na jarmok do Mikuláša, kde ho dobre predal a zarobil toľko, že zaplatil nie len ohlášky a sobáš, ale si kúpil aj oravský kožuch. Potom starý otec začal vo veľkom obchodovať koňmi a volami. Dobre sa mu viedlo, takže zaplatil pole a postavil dom. Keď prvá manželka môjho starého otca umrela, oženil sa druhýkrát a mal tri deti, z ktorých jedna bola moja matka. Dom, ktorý vybudoval, stál až do roku 1974.

Moja matka mi veľa rozprávala o tom, ako voľkedy

V stredisku pracovali dvaja lekári — internista a Zubný lekár. Netrvalo to však dlho, lebo vlastní internista prestal k nám náhle dochádzať, a tento rok nedochádza už ani Zubný lekár. Je to vraj preto, že lekári nemajú kde bývať. Tu musíme pripomenúť, že o tejto otázke sa hovorilo aj na vlaňajšej porade dopisovateľov Života v Krempachoch, kde sme sa od náimestníka riaditeľa Plánovacieho oddelenia Vojvodského úradu v Novom Sáči inž. J. Palucha dozvedeli, že „je taká podmienka, že pre lekára a dobrého odborníka musí byť byt. Tento problém má vyriešiť Gminný výbor a Gminný úrad v Lopusznej do konca roka“. Samozrejme, že s pomocou bývalých gminných orgánov v Lopusznej sme takisto pripravili, — s ústredným kúrením a vodou, — ale lekára ako nebolo tak ani nie je. My sme svoje záväzky splnili, preto myslím, že Nowotarský gminný úrad, do ktorého sme boli tento rok začlenení, mal by nám pomôcť vyriešiť čo najskôr túto naliehavú otázkou lekárskeho obsadenia v našom združovnom stredisku. Tu musíme poznamenať, že najbližšie zdravotné stredisko sa nachádza v Ostrowsku, vzdialenosť 8 km. Pritom je stále preplnené, lebo obsluhuje asi 11 obcí. Dochádzanie do tak vzdialého strediska, najmä s malými deťmi je mimoriadne obťažné.

Mnohí starší ľudia iste počuli od svojich rodičov či starých rodičov hodne podobných príbehov, ako ja od mojej matky. Zasa my o tom hovoríme svojim deťom, aby sa nezabúdalo, ako bolo kedykad na Orave.

EUGEN KOTT

DRK A ROL'NÍCKE KRÚZKY

V SLUŽBÁCH ROL'NÍKOV A PÓDY

Stále častejšie možno počuť z úst rolníkov dobré slovo o rolníckych krúzoch, o družstvách rolníckych krúzov (DRK). Sú mechanizačnou základňou násloho poľnohospodárstva a v súkromnom sektore poľnohospodárstva zohrávajú — tam, kde vzorne pracujú — dôležitú a užitočnú úlohu. Od ich dobrej práce závisia dobré hospodárske efekty.

Celý organizačný systém rolníckych krúzov zahrňuje 35 000 vidieckych organizácií a zoskupuje 2 640 000 rolníkov a vidieckych gazdiniek. Ich pracovné kádre prekračujú počet 208 000 osôb a hodnota majetku dosiahla výšku okolo 53 mld zlottedých. Dnes, keď sa blíži 20. výročie tejto na vidieku všeobecnej organizácie a keď vo svetle úloh vyplývajúcich zo VII. zjazdu PZRS a VII. kongresu ZES rastie význam DRK a RK, bude zahodno pripomienutý bilanciu ich aktuálnych možností. Zoberme trebárs údaje z roku 1975. Vlani DRK a rolnícke krúzky vysiali 5 065 000 ton umelých hnojiv a hnojivo-vého vápna, zaorali plochu 3 432 000 ha, vysiali chemické prostriedky na ochranu rastlín na ploche 3 414 000 ha, ako aj vykopali zemiaky na ploche 828 000 ha. Táto úctyhodna bilancia roku 1975 je výsledkom organizačných premien uskutočnených v uplynulých piatich rokoch. Totiž v priebehu týchto piatich rokov sa dvojnásobne zvýšilo využitie základných prostriedkov krúzov, ako aj produktivita práce. Nas-talo badateľné a systematické zlepšenie v oblasti pripravovania náradia pred poľnohospodárskymi kampaňami, ako aj využívania traktorov a strojov.

Terajšia gmina je zkladnou zložkou riadenia rozvoja poľnohospodárstva. V tomto diele veľká úloha pripadá DRK. Už teraz v DRK je sústredené 87 percent celkovej hodnoty základných prostriedkov rolníckych krúzov a ich podiel na celkových príjmoch z hospodárskej činnosti dosahuje 88 percent. Treba poznamenať, že ku koncu roku 1975 pracovalo v rámci družstiev rolníckych krúzov 6308 závodov, v tom 1874 závodov mechanizačných služieb, 1381 opravárskych závodov, 832 opravársko-stavebných závodov, ako aj 611 závodov agrochemických služieb. Okrem toho vo sfére poľnohospodárskej produkcie krúzov existovalo 1513 kolektívnych gazdovstiev. DRK sa teda stali v gmine mnohodvetvovými podnikmi s mnohými závodmi, úzko spolupracujúcimi s rolníckymi krúzками.

III. plénum Hlavného výboru ZES, ktoré rokovalo koncom apríla t.r., sústredilo svoju pozornosť na úlohotách DRK a rolníckych krúzov. Analýza ich činnosti dokazuje, že boli dosiahnuté značné výsledky — na čo sme upozornili v úvode — ale zároveň poukazuje na ďalšie možnosti a veľké úlohy v tejto pôročnej. Existuje napr. možnosť zväčšíť využitie traktorov o ďalších 20 až 25 percent. Dovolí to individuálne hospodáriacim rolníkom, ktorí trpia nedostatom pracovných sil a strojov, rozvíjať vďaka dobrým službám rolníckeho krúzku či DRK intenzívnu poľnohospodársku produkciu. V období do roku 1980 základné služby DRK v poľných prácach pre individuálne hospodáriacich rolníkov mali by sa zvýšiť najmenej štvornásobne.

Predpokladaný program rozvoja možno porovnať s prácami, ktoré vykonali DRK a rolnícke krúzky v roku 1975 v prepočítaní na jedno gazdovstvo využívajúce ich služby. Teda na jednom gazdovstve vysiali priemerne 2,1 tony hnojiv a vápna, zaorali plochu 1,42 ha, vykonali práce na ochranu rastlín na ploche 1,40 ha, pokosili obilie, trávu a zelené krmivá na ploche 1,62 ha a vykopali zemiaky na ploche 0,34 ha. Vo svetle úloh pre túto pôročnicu produktivita ich práce a využitie základných prostriedkov musí stúpnúť prinajmenšom o 1/3. Zaistí to splnenie plánovaného programu rozvoja služieb.

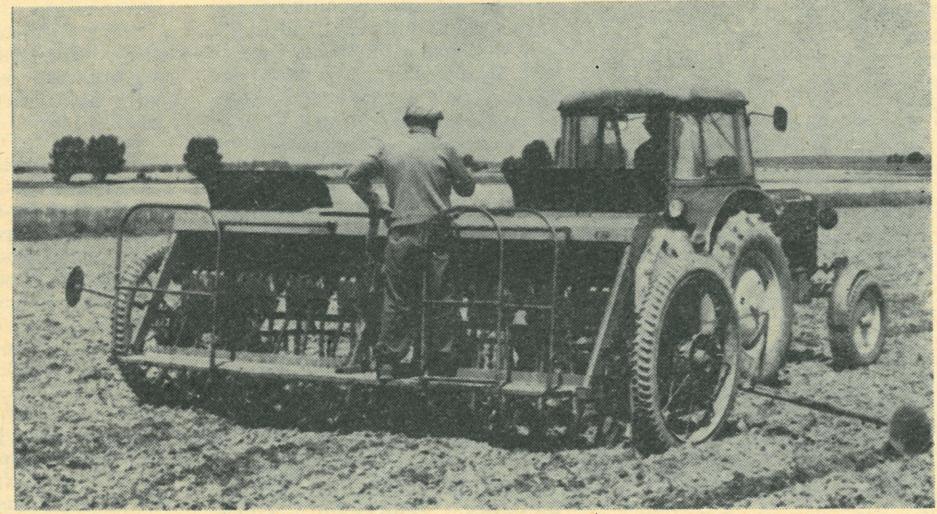
Úlohy DRK a rolníckych krúzov nadobúdajú význam práve teraz, keď v celej krajinie vypracovávajú pôročný plán spoločensko-hospodárskeho rozvoja gmin. Tento plán v oblasti zaujímačej rolníkov bude predpokladat o.i. vytváranie výhodnejších podmienok rozvoja poľnohospodárskej pro-

dukcie vo všetkých formách hospodárenia, v tom postupnú socialistickú prestavbu poľnohospodárstva. Bude zahrňovať smery čo najefektívnejšieho využitia finančných a materiálnych prostriedkov, ktoré štát určuje na rozvoj poľnohospodárstva, otázky plného obhospodárenia pôdy a zlepšenie zásobovania rolníkov spotrebými a výrobými tovarmi, ako aj uspokojovanie sociálno-existenčných potrieb každej našej obce. Na tomto pozadí nastie dôležitosť spoločensko-organizačnej činnosti rolníckych krúzov a ich vnútorných agend (krúzok vidieckych gazdiniek, klubov mladého rolníka, poľnohospodárskych prípravok, ako aj sekcií z rôznych odvetví), ktorých aktivity vždy prispievala k spoločensko-hospodárskemu rozvoju. Rolnícky krúzok musí byť spojivom medzi gminným plánom a rolníkom-producentom.

M.B.

Sejba medzikultúr v rolníckom družstve v Mokrej (Opolské vojvodstvo)

Foto: CAF-Okoński

JÚN

Je to mesiac prvých letných dní, bohatej vegetácie a vraj predpovedá počasie decembra, o čom hovorí aj ľudové príslovie: jún stály — december skvelý. V rímskom kalendári sa nazýval júnus a bol zasvätený mytológickej bohyni Junóne nazývanej v starom Grécku Héra, ktorá spolu so svojím manželom Zeusem vládla nad bohmi a ľuďmi a zvlášť bola uctievaná ako ochrankyňa žien a materstva.

Všetky júnové dni, tak mokré, ako aj slnečné, osozia rolníkom, ich príbytku a prírode. Na každom kroku sa

čosi hýbe, rastie, množí. Začína kvitnúť obilie, záhradkár sa teší z prvých výsledkov svojej práce, v horách nedočkávajúce prvé jarne hríby nasadia odrazu aj po dve-tri odnožia a vtáky vysedávajú vajíčka a chovajú mladé. V júni a v nasledujúcom mesiaci aj mlieko býva najsladšie. Nesmie sa však zabudnúť na dostatok tieňa pre zvieratá. Aj napäjadalá by sa malo umiestňovať do tieňa a pitnú vodu na uhásenie smádu vymieňať aspoň tri razy denne.

V Karpatoch už zurčia potoky napojené zimnou vlahou, zase v Alpách ľadovce napĺňajú Dunaj. V starých kalendároch sa možno dočítať, že v priesmere, a to dlhoročnom, je jún oveľa daždivejší mesiac ako máj. Podľa storočnej predpovede prvé júnové dni bývajú daždivé, okolo 5. sa začína vyskúšať a do konca dekády trvajú teplé dni. V polovici mesiaca nastáva

zmena počasia, prichádzajú dažde, vietor, búrky. Zase inde okolo polovice mesiaca bývajú veľké horúčavy. Koncom mesiaca býva sparno so sklonom k prehánkam a popoludňajším búrkam. Ludové pranostiky hovoria, že keď jún je mokrý po studenom máji, rolníkom bude ako v raji. Iné pranostiky zase hovoria, že Chladných daždov v júni sa hospodár bojí, najmä vincúr, včeliar pri nich zle obстоji; Duch (6.6.) poprava oziminy a Ján (24.6.) jariny; Keď sa Medard (8.6.) rozplače a Ján ho neutúli, bude iste plakať až do Uršule; Do Vítu (15.6.) nechôd do žita, alebo Na Vítu keď sa z neba leje, nech na dobrý jačmeň gazda sa nesmeje; Peter a Pavol (29.6.) pretrhávajú žitám korene a rozsievaču hríby. Zaujímavá je aj tato ľudová pranostika, ktorá hovorí, že keď rolník začne kosiť, leda baba dážď uprosí. Ale ľudová múdrost hovorí aj to, že jún tomu sa zelení komu sa nelení.

Júnové slnko dosahuje svoju najväčšiu vzdialenosť od zeme, teda 152 miln kilometrov t.j. o 1,6 perc. viac, ako jeho stredná vzdialenosť. Keď 21. júna dosiahne najväčšiu vzdialenosť od rovnika, začína sa astronomicky letný slnoverat, pretože už v nasledujúcich dňoch sa Slnko znova začína vraciať k Zemi. Pri letnom slnoverate deň trvá najdlhšie — vyše 16 hodín, čo je 67 perc. z plných 24 hodín; najdlhšie je aj svitanie i súmrak a noc najkratšia. Pripomeňme si ešte, že 20. júna tohto roku bude úplné zatmenie Slnka, avšak bude viditeľné iba v pásmi, ktoré prebieha cez Tichý oceán a končí sa pred Austráliou.

Mesačné fázy sú: prvá štvrt — 5. júna; spln — 12. júna; posledná štvrt — 19. júna; nov — 27. júna.

(ZOZB. MIŠO)

Z KALENDÁRA NA —

JÚL — ČERVENEC

Pozorujeme dozrávajúci obilí, abychom nepremeškali nejvhodnejší chvíli ke sklizni.

Žito sečeme, dokud zrno není ještě přezrálé, dokud se láme na nehtu. Zralejší musí být pouze obilí určené na semeno.

Pšenice musí mít zrno již docela zralé.

Ječmen sečeme, když je zrno zralé, plné a když se klásky kloní k zemi.

Oves se seče, když zbělá.

Hned po žních, a ještě lépe, po posečení, když jsou snopy ještě na poli, pole podmítame. Na kyseľou půdu rozházejeme před podmítáním výpov. Podmítka je nejdôležitejší podmínkou boje s plevelem. Kromě toho brání vypařování vláhy z půdy a udržuje ji v dobrém stavu.

Po podmítce pole uvláčime, těžké půdy hlubšími branami.

Pole, na ktorém chceme zaset mezikulturu, připravíme orbou asi 12 — 15 cm hlubokou, pak uvláčime a zasejeme směs. U setí mezikultury je žádoucí pospěch.

Dále hubíme mandelinku bramborovou.

Hovězí dobytek přikrmujeme zelenou pící a slážovaným krmivem, dojnice jaderným krmivem. Telata by měla být celý den ve výběhu. Vepřový dobytek a drůbež očkujeme proti moru. Červenec je hlavním měsícem páření ovcí. Krmení vepřového dobytka zelenou pící v letním období je sice stále všeobecnější, ale v mnoha hospodářstvích se dělají chyby, které snižují efektivitu krmení.

Casto se krmí starým zeleným krmivem, po odkvetu, když už jsou stébla zdřevěná a těžko stravitelná. Taková píce také obsahuje méně bílkovic, ale zato více bunici, kterou prase nemůže strávit. Záver je zcela jednoduchý: vepřový dobytek krmíme mladým zeleným krmivem, nejlépe před květem.

Další chybou je, házime-li na stání nebo do chléva celé rostliny. Prase je pošlape, znečisti výkaly a využije pouze nepatrnou část. Zelené krmivo nutno řezat a házet do koryta.

Zelené krmivo se většinou nedávkuje; jednou se ho dává příliš mnoho, podruhé málo. Samotnou zelenou pící se prase nevykrmí. Krmík vážící 60 — 80 kg by měl denně dostávat asi 4 kg zeleného kmiva. Nutno pečovat o dodržování správného poměru zelené píce a dalších složek krmné dávky. Chceme-li uhradit spotřebu bílkovic 80 kg prasele, musíme mu denně dát 315 g bílkovic. Toto množství je obsaženo v 10 kg zelené píce. Prase však by nemělo dostávat denně více než 4 kg zeleného krmiva. Proto při sestavování krmné dávky dbáme, aby kromě zelené píce obsahovala ještě další složky. Váhový poměr zeleného krmiva se může pohybovat od 1/3 do 1/2 krmné dávky, u prasnice dokonce 3/4; co se týče bílkovic, to od 10 do 35 procent.

Bílkoviny v zeleném krmivu jsou v hospodářství nejlevnější, ale pouze tehdy, je-li krmení vepřového dobytka racionalní.

Ovce dobré dovedou využít pastvisko. Spasou plevel a bylinky, jichž si krávy ani nevšimnou.

Proto je vyhánime na pastvisko po hovězím dobytku. Ve žních a po žních, než zpodmítame, vyhánime ovce na strnisko. Avšak pozor, nesmí to být za deště ani po dešti, protože nabobtnale zrni jím škodí.

Před vynášením na pastvu a po přihnaní z pastvy napájíme ovce čistou vodou. Ovce, které nebyly napojeny, hledají vodu v kalužích, v nichž mohou být zárodky motolic.

Průměrně můžeme počítat, že hektar umělé pastviny stačí asi pro 20 kusů ovoc.

Nemáme-li pastvisko, můžeme ovce krmít ve výběhu; dáváme v tomto případě 6 — 8 kg zelené píce na kus.

Protože tráva a další zelená krmiva obsahují hodně vody, na noc zakládáme ovčím slámu (0,5 — 1 — kg na kus denně).

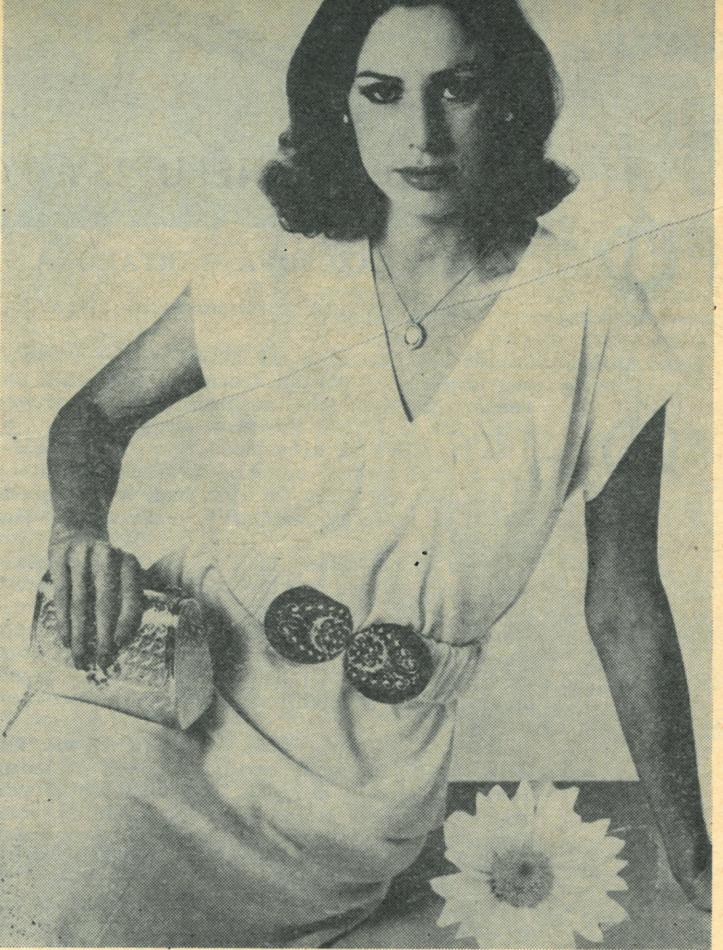
Doplňkem letní krmné dávky je seno, sláma a jaderná krmiva.

Bahnicím stačí pastva a založená sláma. Je-li špatné pastvisko doporučujeme podávat bahnicím v době připouštění dodatečně asi 0,1 kg jaderného krmiva, nejlépe naklíčeného ječmene, který podporuje říjí.

Berani mimo kopulační období by měli dostávat kromě pastvy asi 1 kg lučního sena, 0,5 kg obilné slámy a 0,3 kg jaderného krmiva.

Při krmení ovcí musíme dbát o udržování stejné úrovně, protože náhlý přechod od sytého krmení k jalovému působí velké ztráty na vlně jak kvalitativní, tak kvantitativní.

S.D.

Z AMOROVY LOUČKY

Říká se, že láska dvou lidí umírá. Není to pravda, nemírá. Pouze člověka opouští. Odchází, když si jí nezasloužil. (W. Faulkner)

Milenc vidi vady milenky teprve tehdy, když zmizí okouzlení.

Muž rozpráva čo vie, žena čím by sa zapáčila. (Rousseau).

Najväčšia ctižadosť ženy je vzbuďovať lásku. (Molière).

Nemôžeme milovať toho, koho sa bojíme, ale ani toho, kto sa boji nás. (Cicero).

VÍŠ, ŽE...

Neobvyklý príbeh se odehrál na honu v Kirpiszu na

Řešovsku. Nízko letící hezký bažant se srazil s lovcom Arnoldem W. Náraz byl tak silný, že Arnold W. ztratil vědomí. Lékaři zjistili otřes mozku.

Najvyššia teplota vlastného tela, ktorú človek môže prežiť, činí okolo plus 44° do plus 45°. Najnižšia — plus 27° do plus 25°C. Avšak možno zniesť oveľa vyššie teploty okolia. Napr. v suchom ovzduší, pri postupnom raste teploty, možno krátky čas vydržať plus 150°C. (Lepšie je však neskúšať).

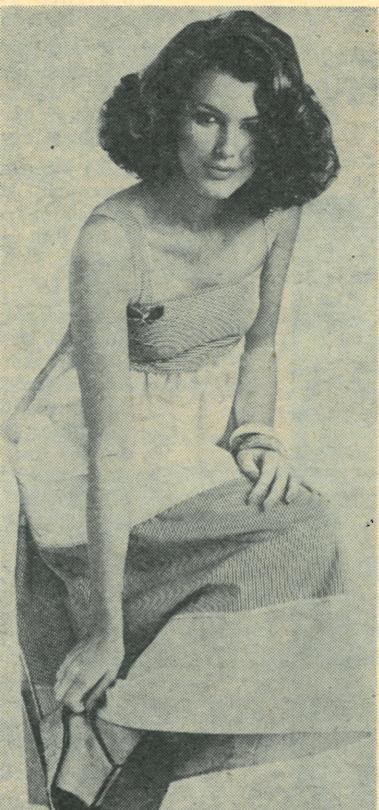
REČENO — PŘEČTENO

Věřím v semínko zahradníka a v srdce matky, která ví, co to znamená dát život a tento život hájit. (I. Erenburg)

Žijeme dále ve svých dětech. (Euripides)

V mládí jsou dny krátké a léta dlouhá. Ve stáří je tomu naopak. (J. Tuwim)

Coupe soleil sa volá najmodernejší účes tohto roka pôvodom z Paríža. Vlasys krátke — základom účesu je forma „helmy“. Existujú dva druhy tohto účesu: celkom hladký a s kučerami na bokoch.

Dumas-otec nadšene tleskal na predstavení divadelnej hry svojho syna Demi Monde. Po predstavení povedal niekomu:

— Táto hra iba mne vďačí za svoj úspech.

— Ako to? Je snad vašim dielom?

— Hra — nie. Ale autor.

MANŽELKY

O manželkách napísali verejne „zlatých myšlienok“. Iba v Novej knihe poľských príslušov je ich 154 — nepočítajúc do toho miestne obmeny. Žiaľ nie všetky sa lesknú zlatým leskom... Ale bývajú výnimky. Tu je niekoľko z nich:

— Žena je mužovi koruna.

— Na žene stojia tri uhlí domu a na mužovi štvrtý.

— Nešťastie býva s manželkou polovičné a radosť, ktorú s ňou delime — vždy dvojnásobná!

— Nech by toho psi kúsalí, kto sa od manželky vzdial.

— Bodaj sa rýchlo dostal do nádze, kto si vzal manželku pre peniaze!

KDY JE ČLOVEK

NEJCHYTREJSÍ

Američtí manažeři zadali jednomu vědeckému ústavu úkol vyzkoumat, kdy, v kterém věku je člověk nejsilnější, když se nejlépe učí a kdy je nejchytřejší. Některé odpovědi souhlasily s vztými představami, jiné byly čirým překvapením. Například v zemi, která se klání přede vším mládi, muselo překvapit, že člověku s věkem přibývá chytrosti (moudrosti, znalosti). Při vědecky zpracovaném testování zvítězili 40leti zcela výrazně nad 30letými a 50leti nad 40letými. Nejsilnější je člověk podle tohoto výzkumu mezi 20 — 31 lety, kdy jsou jeho svaly nejvyvinutější a šlachy nejpružnejší. Po jedenáctém roce síly rok od roku ubývají. Nejlépe se prý člověk učí mezi 20 a 45 lety, ještě lehčejí než školáci, což je v rozporu s dosavadním míněním, že člověk se nejlépe učí v raném mládí. Nebyla by to ovšem Amerika, kdyby k zadanému úkolu nepřidala ještě jiné zajímavosti, jako např., kdy se člověk nejvíce zamilovává a kdy vydělává nejvíce peněz. Tak děvčata se nejsilněji zamilovávají v 18 letech a muži mezi 20 — 25 lety. Mnoho mužů je prý však schopno druhé vel-

ké lásky kolem čtyřicítky. A kdy vydělávají nejvíce peněz? Ač je člověk kolem třicítky nejvýkonnější, nejvíce peněz (i v Americe) vydělává až kolem padesátky. V tomto věku dosahuje obvykle špičkového platu ve svém oboru.

Humor

Pri predstavovaní vravie slečna Dorka pánu Tomášovi:

— Počula som o vás veľa pekného...

— Naozaj? A čo napríklad?

— Že ste sa doteraz neoženili.

Dve hollywoodské hviezdy sa hádajú:

— Nerob zo seba lady! Veď ty ani to nevieš, kto je tvoja stará mař!

— Skutočne, o mojej starej materi sa všeličo povráva. Niektorí tvrdia dokonca, že si to ty.

KYM MLÁDA DOSPEJE

Zlým spôsobom vychovávania detí je príliš prisná výchova, ktorá sa vyhýba nežnosti. Deti vychovávané v chladnom ovzduší bez nežnosti sú neisté, necítia sa bezpečne a nevedia rábiť.

Nie je správne ani nadmerné rozmaznávanie, lebo zabíja v dieťati samostatnosť, rozvíja egoizmus a priam znemožňuje dobré spolunažívanie s okolím.

Deti treba vychovávať v poslušnosti, ale s nežnosťou; treba ich naučiť milovať. Nech vedia, že sú milované, ale že túto lásku musia opäťtovať. Deťom treba všepevovať sympatiu k ľuďom, pocit súdržnosti so svetom, čo im v budúcnosti umožní ľahšie žiť. A predsa každý chce žiť co najlepšie.

Z domáceho hrnca

Mrkvu a karotku neokrajujeme. Umývame ich starostlivo drôtenkou alebo ostrou kefou. Totiž pod povrchom sa nachádza najviac vitaminov B₁ a B₂.

Sklá, zrkadlá a fláše zbavíme nečistoty umývaním teplou octovou vodou.

Pri varení v dnešnej kuchyni používame ocot čo najmenej, najmä špiritusový a nahradzujeme ho, kde sa len dá, citrónom.

LÉTO

76

1.6

je Medzinárodný deň detí. Je to sviatok radosti, pohody, detských hier, slávností, darčekov od rodičov a blahoželaní. Vám, dnešným deťom — našej budúcnosti! Dovoľte, milí naši čitatelia, aby sa kolektív redakcie Životu pripojil k všetkým tým, čo vám v deň sviatku detí potrasú rúčky a dajú bozk na líčka.

Želáme vám ďalej leto plné piesní. Prinášame vám piesničku, ktorú rád a často spieval svetoznámy spevák Paul Robeson. Je to krásna uspávanka Spi môj chlapček.

HOSTINA

Zozval kohút družinu na velikú hostinu.

A mal iba hotové jedno zrnko makové.

Hľadia kury zlakane, kto to zrnko dostane?

Žeby nebol hnev a klam, zobol kohút zrnko sám.

LUDMILA PODJAVORINSKÁ

Molte Undantino

O, môj chlapček, môj kuče-ra-uj chlapček, je koniec hrá, nôz usni nám, už tiško hasne deň, a O, môj chlapček, môj kuče-ra-uj chlapček, už stichol úl, i ly sa štúl a čakaj krásny sen, ó Haja, haja, haja, haja, moje, nech v snach stebou hrá sa hviezda, nech sa ti slá-le v sne azdá, že mesiac kráča blíz Haja, haja, haja, haja, moje, več'la chróni náruč my, nôz usni najkrajšími snami, haja, haja, svetom vladne viš.

CO?

CO VÍME O ČMELÁCÍCH?

Čmeláci jsou velmi užiteční. Patří mezi první opylovače květů, protože jsou otužili a začínají hnizdit, když na zemi ještě leží sníh. V létě „pracují“ i za světlých nocí. Nevadí jim ani mírný déšť a jsou proto při nepříznivém počasí často jedinými zachránci úrody ovoce. Při zkoumání způsobu jejich života se přišlo na některé zajímavosti. Jsou velmi krátkozrací a květ o průměru 13 milimetrů spatří ze vzdálenosti 11 centimetrů, o průměru 23 milimetru ze vzdálenosti 21 centimetrů. Dovedou však rozeznávat barvy. Rozliší modrou od šedé, dále červenou a žlutou. Nejvíce se jim však líbí fialové květy. Jejich užitečnost dokazuje skutečnost, že například po jejich náletu na jetel luční se zvýší výnos semene až o 3 metráky z jednoho hektaru.

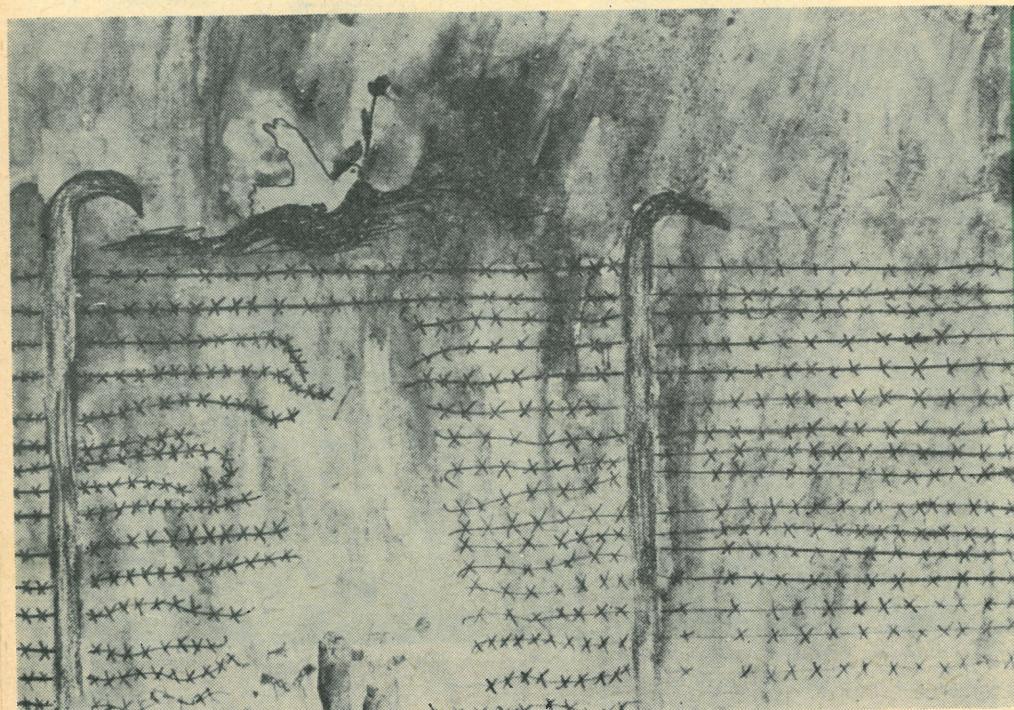
Priateľstvo je ako holub biely, čo si v srdci hniezdo usnoval. Krížom-krážom preletej svet celý, nikde pred ním dvere nezavreli, lebo dobré, krotké oči mal.

Každé pierko je jak lístok malý, čo bez pošty diaľky preletí. Dneska sme ich všetci dostávali s označením: Radosť pre deti.

jún

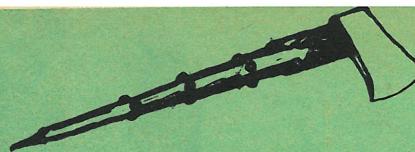
Lietaj, lietaj, holub bieloperý, vynes našich túžob jarný kvet, volaj, volaj do každučkých dverí, že pre deti krajsí darček niet ako je mier a svet plný slnka, ľudská láska, jasná budúcnosť. Nech si naša radosť svetom žblnká, nech jej je vždy v detských srdciach dosť.

ELENA ČEPČEKOVÁ

Kresba Jacka Slupského zo VI. tr. základnej školy v Novej Belej

PRÁCA ODMENENÁ V SÚŤAŽI ŽIVOTA K 30. VÝROČIU VÍŤAZSTVA NAD FAŠIZMOM

DLŽOBNÉ ÚPISY

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

POKRAČOVANIE Z PREDOSLÉHO ČÍSLA

Zodvihol pán zrak od karát, a keď zachytil krémárov lačný pohľad, trochu sa uškrnul a povedal: „A, Mendečko, tuším ti duša za zlatom pišti! Ak si trúfaš, môžeš so mnou hrať...“

Na tie slová sa krémárova tvár hneď rozjasnila a s prekotnou očotou si prisadil k stolu. A hľa, len čo karty do rúk vzal, každý musel vidieť, že je veľký majster v tomto umení. Hra sa začala.

Sprvu to bol mladý host, čo dvíhal svoj zlatý stípk. Ale šfastie čoskoro od neho ušlo ako vyplášený vták. Vysoká zlatá vežička sa až do základov otriasa a dukát za dukátikom sa kotúľa na druhý bok. A keď ich krémárova ruka všetky pomietla, ony aj ostatných bračkov z pánovnoho mešca pretiahli do krémárovej nenásytnej kešene.

„Krémár, ty duša pohanská, veď si ma dočista obral“ zahromil mladý pán, keď posledný dukát vytiahol z mesteka. A keď i ten stratil, neklonil sa nad stôl a povedal: „Ale ja som, Mendek, zanovitý hráč a nedám sa ti premočiť len tak ľahko. Keď som prehral peniaze — postavím horu na kartu. Dobre?“

Ci vraj dobré! Ba Mendek bol práve rád. Vedel on už o nejednej hore, ako sa na hladkých kartičkách zošmykla a premenila pána. Hra šla teda ďalej, no šfastie už neopustilo krémára: úpis siel za úpisom do jeho bezodnej kešene.

A čím dlhšie hrali, tým viacej sa strácala bezstarostnosť aj úsmev z peknej tváre hostovej. Ale zato húževnatá ďalej hral, i keď len prehrával a prehrával. Keď konečne videl, že sa mu šfastie nijako už nepodarí nazad privolať, zložil karty na stôl a povedal: „Dost toho!“

Nato jeden z jeho druhov karty pozbieran a vopadol do vrecka.

Krémár vstal od stola a len s námahou zakrýval svoju radosť. Dukátko nabitý mesiac mu vo vrecku odstával a on ho potajomky hladkal. Vznešený pán povedal:

„Ešte si tuná zajeme a potom si, krémár, pôjdeme majetok obzerať.“

Na tie slova šiel krémár z kože vyskočiť; ešte nikdy nemal taký šťastný deň! Na kolesavých nohách teraz behal von, dnu a svojich hostí obsluhoval ako kráľov.

Páni sa do chuti najedli, pečienky dobrým vínom zaliali a potom rozeseleni vysadli i s krémárom na koč. Pohonič vzal do rúk opraty, zacmial na kone a tie sa ako víchor vychytili cez Polhoru.

Len čo zašli za dedinu, hneď sa ich očiam otvoril čarovný pohľad na hory. Keď vchádzali do smrečiny, pán čo hral, tajomne sa zatváril a opýtal sa krémára: „Mendek, a Jánosika sa nebojíš? Počítavám, že chodi práve v týchto končinách.“

„Mal by som sa koho!...“ odpovie Mendek vyplávavo, „keď cítim pušku pri boku, je i cert na mňa prikrátky!“

„Tak je to v poriadku,“ povie pán trochu posmešne a zrakom zavádai o pušku na jeho kole-nach.

Idú oni, idú — napravo vysoká smrečina, náľavo hlboká dolina a nad dolinou tmavšie i jasnejšie pásma hôr. Pán širokým pohybom ruky ukáže krémárovi na tie mlčiacie hory a hrdo povie:

„To všetko moje je!“

A krémár uveril; veď hory zväčša patrili bohatým zemianskym rodinám. A keď teraz videl oduševnenú tvár svojho vznešeného suseda, až sa pritisol do kúta od úcty. Tak by sa bol rád dozvedel, kto vlastne je, ale vie, že taký zemepán, keď nechce, mena nepovie.

Zrazu cesta začala byť taká, akoby ju čert bol krížom i popriečky preoral. Koč divo nadskakoval a tenké bahriky kolies div sa nedolámal na skalách. Ak necheli koč rozsypať, muselo panstvo vysadnúť a do hôr pešo ísť.

Aj šli potom ešte dlho, dlho — páni ako na strunách, krémár sa potkýnal únavou. A keď sa zas nová dolina zjavila v plnej nádhore letného dňa — tu ten pán, čo prehral majetok, ukázali i na tú a povedal:

„Aj toto všetko moje je!“

A zakaždým mladá tvár mu zjasnela, akoby ju slnko svetlom oblialo.

A krémár Mendek z Polhory, keď zboka pozrel na hrdého spoločníka — zakaždým podivnú bázeň pocítil. „Kto len môže byť tento pán, čo v jedinej hre tak priečim zlato presýpa, nedávalo mu v myšlienkah pokoja, a kde ho to teraz vedie?...“

Mendeka už začína trápiť tá neistota a pomaly sa ho chytá strach.

Niečo v ňom mu našepkáva, aby sa vrátil a hory nechal horami. Ale proti mûdrej rade hneď sa vzprieči vypočítavá jeho chameťosť a posmelí ho, aby len kráčal vpred i v končinách, kde sa už ani trochu nevyzná... Ale či sa ešte dlho bude takto gáňať... Veď si už ani nohy necítí...“

A do tých rozbehaných myšlienok, do obáv, ktoré sa vkradli do krémárovej duše, odrazu zhŕmí tesne pri jeho uchu:

„Stoj, tisíc hrmených!“

DOKONČENIE V BUDÚCOM ČÍSLE

P rawník

ZASADY PRZYDZIAŁU DEWIZ

Wielu Czytelników pyta nas o zasady przydziału dewiz na turystyczne wyjazdy zagraniczne w 1976 r. Z uzyskanych w Ministerstwie Finansów dodatkowych wyjaśnień wynika, że nadal będą obowiązywać te same zasady, na mocy których przyznawano zagraniczne środki płatnicze w ub. roku. Różnica dotyczy tylko zmiany z 30

proc. na 12 proc. opłat pobieranych przy zakupie dewiz krajów socjalistycznych. Nie odnosi się to jednak do lei rumuńskich i dinarów jugosłowiańskich. Przy zakupie walut tych krajów opłata pozostaje na nienie.

Zmiana wysokości opłat wiąże się ze zmianami kursów walutowych, które wejdą w życie od połowy ub. roku w większości krajów RWPG. Miemo to do końca 1975 r. utrzymano zasady sprzedaży dewiz do krajów socjalistycznych bez uwzględnienia zmiany kursów. Natomiast od 1 stycznia br. wysokość opłat turystycznych jest obliczona

i pobierana w oparciu o ogłoszoną przez NBP tabelę kursów walutowych. Kursy te są również stosowane przy sprzedaży biletów na środki komunikacji na trasach zagranicznych. Zmiana zasad sprzedaży dewiz przy wyjazdach do krajów kapitalistycznych i Jugosławii oraz wysokość opłat pobieranych przy sprzedaży tych walut. Takie same jak w ub. roku pozostają warunki sprzedaży biletów na przejazdy tych państw. Przy okazji przypomina my, że każdy wyjeżdżający do krajów socjalistycznych może ubiegać się o przydział dewiz w równo-

wartości 6 000 zł. Wyjatek stanowi przydział dewiz przy wyjazdach na Węgry. Może on nastąpić w równowartości 4 000 zł, norma sprzedawanych przez NBP środków płatniczych za lata. Utrzymano również zasady sprzedaży marek na wyjazdy do NRD. Turysta może zakupić 100 marek w ciągu kwartału. Natomiast wybierając się do krajów kapitalistycznych mogą ubiegać się o sprzedaż 130 dolarów. Stu-trzydziestodolarowa norma będzie przyznawana raz na 3 lata. Te same zasady obowiązują przy ubieganiu się o zakup dewiz przy wyjazdach do Jugosławii. (Stol.)

W Veterinár

HIGIENA HODOWLI

Choroby zwierząt to największy wróg hodowli. Wszyscy chyba hodowcy zdają sobie sprawę z korzyści, jakie osiągają, jeśli jego zwierzęta są zdrowe. Choroba pociąga ze sobą koszty związane z leczeniem, ponadto każda choroba zmniejsza na krótszy lub dłuższy czas wydajność zwierzenia. Zmniejszenie ilości mleka od krowy, czy schudnięcie świń jest dużą stratą dla rolnika. Aby uniknąć tych strat, należy im w porę zapobiegać. Każde zwierze posiada pewną odporność na choroby. Odporność ta jest dużą zaletą której hodowca powinien stale podnosić przez należytą dbałość, dobre warunki utrzymania i żywienia. Odporność ta może być jednak przełamana jeśli zwierze znajdzie się w złych warunkach. U zwierząt trzymanych w ciemnych, ciasnych, niedostatecznie przewietrzonych i brudnych pomieszczeniach, a w dodatku nieodpowiednio żywionych i źle pielęgnowanych, odporność na choroby z czasem zmniejsza się. Największą uwagę należy skupić na żywieniu zwierząt. Nie wolno skarmiać

pasz zanieczyszczonych i zepsutych. Pasz zepsuta — stęchła, zaplesniała — jest bardzo szkodliwa dla koni, bydła i młodeńców, powoduje ona ciękie choroby przewodu pokarmowego. Okopowe bardzo często są zanieczyszczone ziemią, z której do organizmu zwierzęcia dostają się zarazki chorobotwórcze i jaja pasożytów. Dlatego też okopowe rośliny należy przed skarmieniem płykać w wodzie. U bydła często do żołądków dostają się wraz z karmą, gwoździe, kawałki drutu, które mogą przebić ścianę żołądka, a nawet poprzez przeponę i worek osierdziowy serce. Niekiedy zdarzają się zatrucia zwierząt wskutek zjadzenia paszy zanieczyszczonej sztucznymi nawozami. Te przypadki świadczą o braku porządku w gospodarstwie, co potem naturalnie powoduje straty finansowe. Niezależnie od powyższego, należy zwrócić uwagę aby karma zawsze była świeżo przyrządzana oraz aby miała właściwą temperaturę t.j. 10–15°C. Zarówno pasza zimna, a szczególnie zmarznięta, jak i zbyt gorąca powoduje liczne schorzenia przewodu pokarmowego. Gwałtowne zmiany w żywieniu źle wpływają na zdrowie zwierząt. Przykładem tego są częste wypadki wzdęcia u krów, które pierwszy raz dostały się do świeżej koniczyny, oraz

liczne i uporczywe biegunki przy pierwszym pastwisku. Trzeba również pamiętać aby nie skarmiać świeże omlócone ziarna i świeżo zebranego siana, gdyż wywołują one koliki i wzdęcia. Ponieważ zwierzęta gospodarskie większą część życia spędzają w zamkniętych pomieszczeniach, pomieszczenia te powinny zapewnić im jak najbardziej zdrowotne warunki. Muszą więc być suche, dostatecznie ciepłe, przestronne, czyste i widne. W nie przewietrzanym i brudnym pomieszczeniu gromadzą się szkodliwe dla organizmu gazy, które wywołują duszność, a nawet kaszel. Wpływają to hamując na czynności życiowe i osłabienie odporności i wydajności zwierząt. Pył w powietrzu oraz nadmierna wilgotność (opady deszczu lub śniegu, parujący obornik) szczególnie są niebezpieczne dla przychówka, powodują przeziębienia i reumatyzm. Tak więc, chcąc mieć zdrowe zwierzęta, należy im zapewnić czyste i suche pomieszczenia. W ramach czystości nie należy zapominać o zapewnieniu zwierzętom codziennie czystej ściółki. Promienie słoneczne wywierają dodatni wpływ na organizm, przyczyniają się do lepszego wzrostu zwierząt, oraz przyrostu wag i żywot. Poza tym promienie słoneczne mają właściwości nisz-

czania zarazków. Dlatego też nie żałujmy naszym zwierzętom słońca, zarówno na pastwisku jak i w pomieszczeniach, w których żyją. Temperatura pomieszczeń dla zwierząt powinna być stale w miarę jednako. Uzyskać możemy ją poprzez właściwe (bez przeciągów) wietrzenie w okresach ciepłych, jak też poprzez właściwe zabezpieczenie pomieszczeń w okresach zimnych. Z punktu widzenia higieny ważną rzeczą są odpowiednie obszerne stanowiska i kojce, aby zwierzęta miały wygodne i czyste legowiska. Spotyka się jeszcze chlewy, nad którymi znajdują się pomieszczenia dla kur. W takich warunkach kury oddychają zanieczyszczonym powietrzem, a świnie i ich koryta są zanieczyszczone odhodami kur. Nic też dziwnego, że w takich gospodarstwach chorują zarówno świnie jak i drób. Koryta i żłoby powinny być umieszczane na właściwej wysokości i zrobione tak, aby można je było łatwo w każdej chwili umyć i zdezynfekować.

Ciechajbym, aby tych parę wskazówek dotyczących higieny w hodowli, zastosowanych w praktyce, przyczyniło się do osiągnięcia lepszych wyników, i aby słuszność zasady „lepiej zapobiegać niż leczyć” nie budziła wątpliwości.

H. MĄCZKA

psychozábava

MENO VESTI

ALICA — veselé, figliarske, koketné, trošku exaltované a niekedy neštastné meno pre nevydarené manželstvo.

Alica je najčastejšie vysoká, štíhlá tmavovláška, s dlhými štíhlymi nohami, podlhovastou tvarou, výrazným nosom a troškou pieh. Niekedy máva aj materské znamienko, ktoré jej pridáva svojské čaro. Má dlhé, štíhle prsty s úzkymi nechami. Zuby sú snaď trochu priveľké, ale pekné, rovné a biele. Pochádza z robotníckej, inteligentskej alebo miešanej rodiny, v ktorej sú dve — tri deti.

Je priemerne nadaná, ale učí sa celkom dobre, iba s matematikou, fyzikou a chémiou máva starosti. Je rodenou humanistkou a romantičkou. Má neobvykle bujnú fantáziu a predstavivosť. Rada číta romány a rôzne slzavé poviedky. Niekedy, potajomky, píše básne a pamäti. Trpí, keď niekto nepovolený do nich nazrie. Má rada sentimentalnu, nepríliš modernú hudbu, hoci nepohída ani súčasnou. Je kamarátska, priateľská, úslužná, dobrá. Rada spieva. Vydáva sa moderné skoro a obvykle nepríliš štastne. Manžel si rád vypije, hoci ju na svoj spôsob líubi. Alice dobre pracuje ako sekretárka, ošetrovateľka, v továrnici, obchode, sklede, škole. Je to dobrý, štachetný človek skúšaný životom, ktorý svoj osud znáša s pokojnou myšľou. Ako matka je dobrá a dobré vychováva svoje deti, ktorých máva jedno alebo dve. Bývajú aj Alice úplne odlišné — zdravé, silné, veselé, „certíci v sukničkách“.

TADMÍR

SNÁR

VERÍTE SNOM? NIE! ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADA ŽA PRESDUDOK NAŠICH BABÍČIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KEĎ SA VÁM SNÍVA:

Svetlo — radosť
— vo veľkej vzdialenosťi — máš dobrých priateľov
— zapaloval — nájdeš stratené
— zhasnut — máš zlé predstavzatia
— vidieť ako iný zhásina — zlé správy Sviečku vidieť — chrán svoju nevinnosť
— z bieleho vosku — dostaneš užnanie za svoju prácu
Sršeň, vidieť ho — očakávaj starosti
— byť ním poštípaný — ujdeš pred nesťastím
Sálku vidieť — dosiahneš užnanie
— pit z nej — šťastie v láske
— rozbít — musíš si niečo odriecknúť
— kúpiť — pozvanie
— krištáľová — budeš vážený
— dostať do daru — nájdeš verného priateľa
— darovať — si vitaným hostom
Šaty červené — budeš hrdý, namyslený
— vidieť zhoriet — urážka, ohovára
— krátke — malé príjmy
Štava, lisovať ju — tvoje predstavzatie sa splní
— sladkú pif — radosť, požitok

Z uzka

ZEMIAKOVÉ CHRUMKY

Rozpočet: 10 zemiakov, 2 vajcia, muškátový orešok, čierne korenio, sól, masť na vysmážanie. 10 stredne veľkých zemiakov uvaríme v šupke, osúpeeme a necháme úplne vychladnúť. V porcelánovej miske rozľaháme s

troškou soli 2 vajcia a do nich na hrubom strúhadle postrúhameme studené zemiaky. Pridáme trošku mletého muškátového oreška a ak chrumky nepripravujeme pre deti, aj štipku čierneho korenia. Hmotu dobré, ale opatrne zmiešame. Na zohriatu panvicu dáme polievkovú lyžicu masti a časť zemiačovej hmoty. Upečieme ružove omelety (neobraciame ich) a dáme na zohriaty tanier.

Podávame so sezónnym

šalátom: hlávkovým, uhorkovým, paradajkovým, kašpostovým, mrkvovým, alebo eviklovým.

MRKVOVÝ ŠALÁT

Rozpočet: 4 veľké mrkvky, 4 menšie jablká, 4 malé cibulkky, 2 polievkové lyžice medu a citrón.

Mrkvu a jablká očistíme, postrúhameme na strúhadle s väčšími okami. Cibulky posekáme na plátky. Pridáme med, šalát dobre pomiešame (med sa musí roztopiť) a nakomieť ochutnáme šťavou z jedného citróna.

COKOLÁDOVÁ SALÁMA

Rozpočet: 100 g postrúhaných jablk, 100 g vanilkového práškového cukru, 100 g zmäknutej čokolády, 100 g posekaných orechov.

Jablka s cukrom zvaríme na hustú kašu, pridáme zmäknutú čokoládu a orechy; dobre prepracujeme, vyformujeme salámu, ktorú zabalime do celofánového papiera a necháme na chladnom mieste stáť. Po 3–4 dňoch pokrájame a podávame.

ZIVOT CZASOPISMO SPOŁECZNO KULTURALNE

Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI ČAŽKOSTAMI A ZALEŽITOSTAMI, KTORÉ VÁS ROZČUEUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustín Andrášák (Jablonka), František Bednářík (Nowa Biała), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustín Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biała), Bronislav Knapčík (Mikolóv), Ján Koválik (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Liptovská Wielka), František Kurnát (Nowa Biała), Wacław Luščinský (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídie Mundilová (Kucov), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Ružená Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksmanský (Tribš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta tekstów słowackich — Ján Spernoga; red. techn. — Kazimiera Komosa; oprac. graf. — Joanna Świerczyńska.

Nadsyłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57. Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 každégo miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumerata na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmuje Urząd Pocztowy oraz listonosze. Wszystkie instytucje państwowego i społecznego w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urządów Pocztowych.

Prenumerata na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolejnego Wydziału Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 50%.

Oddano do składy 7.V.76. Numer podpisano do druku 1.VI.76.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 751. Nr indeksu 38601/38501. J-50.

roce 1526, po smrti bezdětného Ludvíka Jagellonců v bitvě s Turky u Moháče, na český trůn (a později i habsburský) se dostal vévoda Ferdinand Habsburk ze silné evropské rakousko-německé dynastie. O jeho volbu rozhodoval především nebezpečí hrozící ze strany Turecka. Pro Čechy to mělo tragické následky.

Habsburkové od samého počátku směřovali k dsažení plněho absolutismu a čerpání zisku z nově nabývých zemí. Ferdinand I. omezil privileje šlechty a měšťanstva a také álhovenskou svobodu. Provedná reforma státní správy dala všechnu moc do rukou říšského, závislých na panovníku německého království. Hlavním městem Českého království se stala Vídeň, v níž něli Habsburkové své sídlo. Daněmi, uvalenými na Čechy, byly iškávaný obrovské peníze na potřeby dvoru a na války, které Habsburkové vedli v Německu. Česká města byla značně ochutnána zabavením četných statků a uvalením zvláštních daní. Jejich postavení prohloubila ještě konfiskace veškerého válečného zařízení. Z veřejného života byl vytačován český jazyk. Byly omezeny

vysady měst a cechů. Nastalo pronásledování Jednoty bratrské. Habsburský absolutismus, protikladný dosavadním konceptem státu, v němž se panovník dělil o vládu se stavý, který nalezl oporu v katolické církvi, jež přistoupila k protireformaci, musel vést k utvoření široké protihabsburské fronty, hospodářským křížem a válečnému konfliktu. Hlavní silou opozice byli čeští braťři. K rozhodné bitvě došlo 8. listopadu roku 1620 na Bílé hoře u Prahy. Protihabsburské vojsko bylo poraženo. Následky této bitvy postihly celý český národ, jehož národní a státní osvobození nastoupilo teprve po rozbití rakousko-uherské habsburské monarchie v roce 1918.

21. června roku 1621 byli na Staroměstském náměstí v Praze popraveni přední účastníci povstání. Mezi dvacetí sedmi vynikajícími předáků protihabsburské vzpoury, českými pány a měšťany, zástupci českého politického a kulturního života, byl také slavný anatom a rektor Karlovy univerzity, Slovák Ján Jesenský z Jasenové. Tuto událost, tak tragickou pro český národ, popsal Alois Jirásek ve Starých pověstech českých v části O staré Praze pod názvem Smutná místa.

Pre ludi narodených v tomto znamení, teda od 21. VI. do 22. VII., najdelezejte se charakteristickou črtou je nesmelost, velká citlivost, ale často aj meniost povahy. Milujú domálosť, rodinný život; preto ženy narodené v znamení Raka sú priam ideálnym matkami. Štava sa, že rýchle a bez dôvodу prechádzajú z jednej nálady do druhej. Ale potom im ideálne náladu prechádzajú a opäť všetko v portafaku. Čo sa týka schopnosti pre povolenie, „Raky“ majú výbornú pamäť na čisia, letopoisy a matematické vzory, preto sú z nich výborní inžinieri, lekári, lekárnički a chemici.

Co čaká ludi narodených v znamení Raka v roku 1976? Treći štvrtrok uplynule v znamení nových tvári a zaujímavých známostí. Drobné rodilné a domáce fakulty môžu narušiť počas tohto štvrtroka.

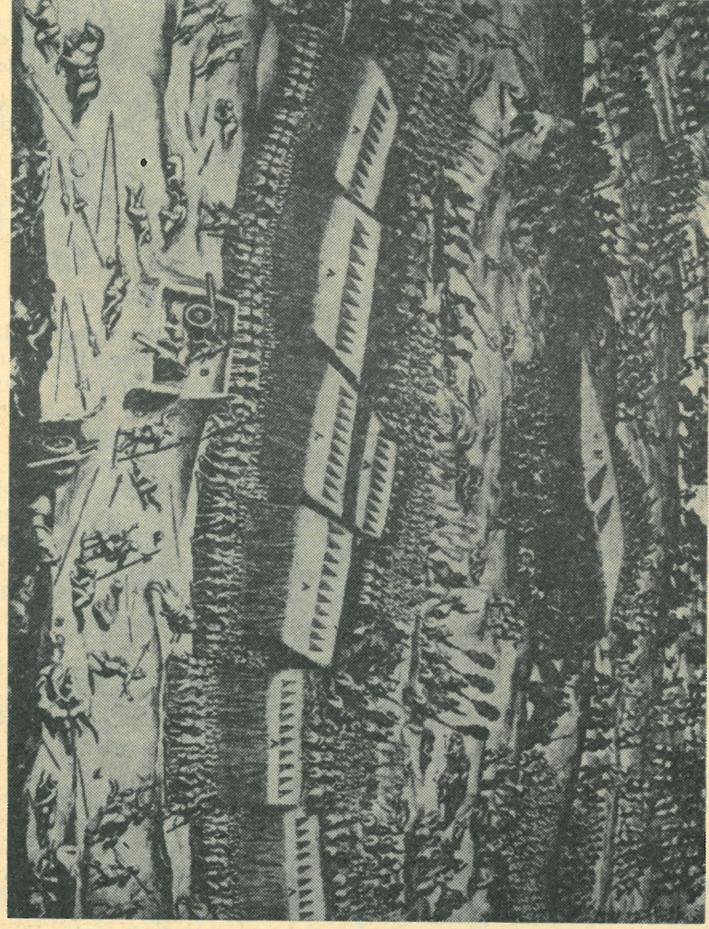
Posledné tri mesiace roku 1976 sa nezabudnú bez pomere veľkých výdavkov. Možno tiež očakávať v práci zaujímavé návrhy, ale napriek tomu, že budú látkave, treba o nich väzne pouvažovať, aby nedoslo k chybňemu rozhodnutiu.

Po celý rok ludi narodení v znamení Raka môžu počítať so sympatiemi a priazňou ludi narodených v znamení Rýb a Skoríona.

Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

RAK

SMUTNÁ MÍSTA

V noci na den 21. června 1621 bylo po Praze plachy tesknato, až úzkost svírala srdece. Vše mrivo, všechny domy zavřeny, někdo nesmíti na ulici; jen hlídky cizí žoldnéřů procházejí městem. Težce rozléhaly jejich kroky a hrozivě řela zbraň.

Na Staroměstském náměstí stály v nočním šeru povozy, z nichž skádali prkna a trámy a nosili je prostopřed rynku, kde pracovali kličky. Temný rány sekly, bouchávaly hrobovým tichem. V noční šeru za kmitu smolnic rostlo vellešení výše, až pak na úsvitě stájí celé v studeném, sinavém světle potaženém skutně se vztým dřevěným křížem na jedné stě.

Popravni lezení. A bylo soud prádné. Ale jak vzešlo slunce ohřímlé s hradu dělová rána, znali, že se exekuci počítá. Tu byly naměstí zatazeno císařským vojskem, pěším i rejáry, a na smutném líst stály již temné, zakuklené postohrobarů a katových holomků. Paříšel sám kat, Jan Mydlar.

Pak zasedli císařští rýři na svá místá. Jíž volali jméno něho z souzených direktoriů, východ poslední noc v staroměstské radnici; již krácel pan Šlik zružile popravil. —

Ve vojsku bubnovalo doměně úzkostné ticho: věrní ové žárem se chvěli, plakali a mode se české se chvěli, plakali a mode se české

pány a jejich druhy v direktoriu, kteří na tom černém teatru nebo vedle na šibenici umírali. A bylo jich sedm a dvacet! —

V těch místech Staroměstského rynku, kde se totto stalo, bývalo šestnácte velikých kamenů do čtverce rozestavených. Starí Češové, chodice téměř místy, nikdy po těch kamenech nešlapali, ani na ně nevklečeli. Vždy se jim uhnuli nebo je obešli ze šetrnosti ke smutnému mistu a prolité krvi českých panů. V těch místech zlevují se pryti popraveni slechtici a měšťané, a to jednu do roka, v noci předem, kterého tu skonali na popravišti. Sejdou se všichni, v jichž čele nejstarší všech, skoro devadesáti letý pan Kaplíř ze Sulevic, za ním pan Budovec z Budova, pán dlouhé sedě brady, starý Koněchlmanský, Kochan z Pražkové, pan Křištof Harant, Diviš Černín, pan z Michalovic, Šlik, Otto z Losu, pan z Bílé, Hošťálek, Jesenský, Vodňanský, Vokáč, Jiří Řečický, Kobl, Jízdecký a ostatní, staci i mladší, a z těch nejmíňší, sovta čtyřicetiletý Jan Kuthnář, Jenž tak hrđinský, zpívající, umíral. Všechni sejdou se na místě popravy a pak tiše, bez hlasu berou se náměstím do Týnského chrámu. Tam pokleknou před oltářem a zhozně přijmaji tělo Pána pod obojí způsoby. A pak zmizejí.

ALOIS JIRÁSEK

Habsburský tábor získal vojenskou převahu za účinné podpory spojenec. Dne 8. listopadu 1620 utrpělo stávovské vojsko katastrofální porážku na Bílé hoře před Prahou. Prehledný náčrt bitvy ze soudobé rytiny, foto Muzeum města Prahy.

